

חסרי מגן: אלימות מתנחלים נגד אזרחים פלסטינים ורכושם

ב- 16 בנובמבר 2008, לאחר מאבק משפטי ממושך, פסק בית הדין הישראלי הגבוה לצדק (בג"צ), שעל המתנחלים לעזוב את בית אל-רג'אבי הממוקם בשטח H2 הנשלט על ידי ישראל. בג"צ הצהיר כי מדינת ישראל תשמש אפוטרופוס זמני של הרכוש עד קבלת פסיקה נפרדת בעניין הבעלות עליו. ב-4 בדצמבר פינו כוחות צה"ל את המתנחלים מהמבנה, תוך שימוש בכוח. במהלך הפינוי ארעו התנגשויות בין המתנחלים וכוחות הבטחון הישראליים תוך גרימת נפגעים לשני הצדדים.

לאחר הפינוי המשיכו מעשי האלימות בעיר חברון ובסביבתה. קבוצות של מתנחלים יידו אבנים בכתים פלסטינים והעלו באש כלי רכב, שדות חקלאיים, בתים ואת תכולתו של מסגד אחד. מתנחלים אף ניסו לחדור בכוח לבתים פלסטיניים. בשעות שלאחר הפינוי, נפצעו מתנחלים שישה פלסטינים, כולל שניים שנורו באש חיה. על אף מאמצי צה"ל, היה קשה להכיל את התפרצות המתנחלים. באיזורים מסויימים התלקחו עימותים בין מתנחלים, פלסטינים וכוחות צה"ל. כתוצאה מכך נפצעו אחדים מהמתנחלים. אחרים ניסו להגיע לעיר חברון, בדרכים שונות, על מנת לסייע בידי אלו שכבר נמצאו בתוך העיר. מתנחלים אלה, למעט מקרים יוצאים מן הכלל וספורים, נהדפו בידי כוחות צה"ל וכניסתם לעיר נמנעה.

במחאה על הפינוי, התפשטו מעשי האלימות מצד מתנחלים במהירות לאיזורים אחרים בגדה המערבית: קבוצות של מתנחלים יידו אבנים בכלי רכב פלסטיניים ביותר מ-12 מוקדים ביום הפינוי. מתנחלים תקפו ישובים פלסטיניים ברחבי הגדה, תוך שהם מעלים באש רכוש פלסטיני, כורתים עצי זית, מנקבים צמיגי מכוניות ומחבלים ברכוש אחר. צה"ל הגיב בתגבור כוחותיו במחסומים ובהצבת כלי רכב צבאיים בנקודות אסטרטגיות במטרה למנוע חדירת מתנחלים לישובים פלסטיניים.

פעולות מתנחלים בזמן ולאחר פינוי בית אל-רג'אבי מדגישים מגמות בהתנהגות מתנחלים, אשר זוהו על ידי המשרד לתאום הומניטרי (OCHA), תוך ניטור פעולותיהם בגדה המערבית. כפי שהדבר עולה ממסמך זה, פעילות אלימה מצד מתנחלים, המכוונת בראש ובראשונה כנגד אזרחים פלסטינים מן השורה ורכושם וגם נגד חיילי צה"ל, היא דבר שבשגרה.

נקודות עיקריות

- **עליה בשיעור הנפגעים הפלסטינים:** בעשרת החודשים הראשונים של שנת 2008, תיעד ארגון OCHA 290 תקריות הקשורות למתנחלים והמכוונות נגד פלסטינים ורכושם. נתון זה, למרות שאיננו ממצה, משקף מגמה מדאיגה היות והוא גבוה יותר מסך התקריות שתועדו ע"י OCHA בכל אחת משתי השנים הקודמות (182 ו-243 בשנים 2006 ו-2007 בהתאמה). בדומה לכך, סך הנפגעים הפלסטינים בתקריות אלה בשנת 2008 גדול ממספר הנפגעים בכל אחת משתי השנים הקודמות (131 ב-2008 בהשוואה ל-74 ב-2006 ו-92 ב-2007). מאז 2006, תיעד OCHA מספר גדול יותר של ישראלים שנהרגו בידי פלסטינים בגדה המערבית מאשר להפך (10 בהשוואה ל-4). מספר הישראלים שנפצעו בידי פלסטינים עומד על פחות ממחצית מספר הפלסטינים שניפצעו בידי מתנחלים ישראלים באותה תקופה. (116, בהשוואה ל-293).
- **אלימות קבוצתית:** מאז שנת 2006, הרוב המכריע של תקריות הקשורות למתנחלים, שתועד ע"י OCHA, בוצע ע"י קבוצות של מתנחלים ישראלים, ולא ע"י יחידים.
- **פגיעת קבוצות פגיעות:** כמחצית מכלל הפלסטינים שנפצעו בתקריות הקשורות לאלימות מתנחלים מדי שנה מאז 2006 הם ילדים, נשים וקשישים מעל גיל 70.
- **התנחלויות, אלימות מתנחלים ואי-אכיפת החוק**
« אחת מסיבות השורש לתופעה נעוצה במדיניות ישראלית בת עשרות שנים המקדמת ומעודדת יישוב אזרחים ישראלים בשטח הפלסטיני הכבוש (להלן שפ"כ), פעולה המוגדרת כהעברת אוכלוסין ואסורה תחת החוק הבינלאומי ההומניטרי (International Humanitarian Law).

« במסגרת החוק ההומניטרי הבינלאומי (IHL) והמשפט הבינלאומי לזכויות אדם, ישראל אחראית להבטחת הסדר הציבורי ושלום הציבור ועל הגנת האזרחית בשטח הכבוש. על צה"ל, שהינו הכוח הכובש בגדה המערבית, מוטלת האחריות ליישום התחייבויות אלה.

« למרות ההתחייבויות המשפטיות הברורות ומאמצים מסוימים שנקטו לאחרונה צה"ל ומשטרת ישראל, כשלו הרשויות הישראליות הנוגעות לעניין באכיפה ראויה של החוק בכל הקשור למתנחלים ישראלים המבצעים פעולות אלימות נגד תושבים פלסטינים ורכושם. לדוגמה, על פי אירגון זכויות האדם הישראלי "יש דין", יותר מ- 90% מתיקי החקירה העוסקים באלימות מתנחלים נסגרים ללא העמדה לדין. בניגוד לכך, כאשר אזרחים ישראלים מהווים מטרה לאלימות פלסטינית, צה"ל רודף אחר החשודים הפלסטינים באופן פעיל; אלפי פלסטינים נעצרים מדי שנה ומועמדים לדין במערכת בתי הדין הצבאיים הישראלים.

• **גורמים:** אלימות מתנחלים מתרחשת במשך כל השנה ולעיתים תכופות נרשמת עלייה בשיעור התקריות בתקופות של פעילות חקלאית אינטנסיבית של הפלסטינים (כמו בתקופת מסיק הזיתים). התקפות מצד מתנחלים קשורים לעיתים גם לכינוי מאחזים. לפי הצהרות שמקורן במתנחלים עצמם, הם מיישמים כעת אסטרטגייה של גביית "מחיר", לפיה כל ניסיון לפרק מאחז יגרור אחריו גביית "מחיר יקר".

• **השלכות הומניטריות:** לאלימות מתנחלים השפעה משמעותית על המצב ההומניטרי. למרות שאין מדובר בהיקפים מספריים משמעותיים, הרי שתוצאותיה החמורות ביותר הן הריגתם ופגיעתם של גברים, נשים וילדים פלסטינים, וגרימת נזק לפרנסתם. במקרים מסוימים התקפות המתנחלים היו כה שיטתיות עד שגרמו לעקירתם של תושבים פלסטינים מבתיהם. תופעה זו התרחשה לדוגמה באזור H2 בחברון, באזור מסאפר-יאטה שבדרום הר חברון ובכפר יאנון שבצפון הגדה המערבית (שתושביו חזרו בסופו של דבר לבתיהם). ההתמודדות עם השלכות והתוצאות של אלימות מתנחלים זוהתה על ידי סוכנויות הסיוע הבינלאומיות כצורך הומניטרי מרכזי במסגרת תוכנית הפעולה המשולבת (CAP) לשנת 2009.

• **חשש הומניטרי:** לנוכח העדר צעדים אפקטיביים של אכיפת החוק מצד ישראל ולאור העליה ברמת התוקפנות של מתנחלים, קיים חשש להתדרדרות המצב. במיוחד גובר החשש שאלימות מתנחלים עלולה להביא לעלייה ניכרת במספר הנפגעים הפלסטינים ובהיקף הנזק הנילווה לרכוש, כמו גם להמשך העקירה.

1. מבוא

אחד משורשי התופעה נטוע בפעילות ההתנחלות של ישראל. במהלך הכיבוש הצבאי המתמשך, ישראל קידמה ועודדה יישוב של כ-470,000 אזרחים ישראלים בשפ"כ², מה שהביא להשתלטות על שטחים פלסטינים, משאבי טבע, ונתיבי תחבורה³. העברת אזרחים לתוך שטח כבוש אסורה תחת החוק ההומניטרי הבינלאומי (IHL)⁴. ב-2004, סיכם בית הדין הבינלאומי לצדק (ICJ), בחוות דעת מיעצת, שההתנחלויות הישראליות בשפ"כ מהוות הפרה של החוק ההומניטרי הבינלאומי, ואילו פעילות ההתנחלות של ישראל גונתה במועצת הבטחון של האו"ם⁵.

אלימות מתנחלים ישראלים כנגד תושבים פלסטינים נמצאת במגמת עלייה: במהלך עשרת החודשים הראשונים של שנת 2008 נרשמו כ- OCHA יותר נפגעים פלסטינים מידי מתנחלים מאשר בכל אחת משתי השנים הקודמות. אלימות מתנחלים אינה פעילות כלילית אקראית, וברוב המקרים מדובר באלימות מאורגנת המונעת ממניעים אידאולוגיים שמטרתה להבטיח את שליטה באזור נתון. מפקד פיקוד מרכז, האלוף גדי שמני האחראי לגדה המערבית, טען לאחרונה שהעליה הינה תוצאה של "העידוד [המתנחלים] מקבלים מהנהגת המתנחלים, מרבנים ומהציבור".

ההשפעה ההומניטרית של אלימות מתנחלים הינה משמעותית. למרות שמבחינת הנתונים המספריים היא אינה בולטת, התוצאה החמורה ביותר של אלימות מתנחלים היא כמובן הריגת גברים, נשים וילדים פלסטינים וכציעתם. ואולם, אלימות מתנחלים פוגעת בפלסטינים גם בשל הנזק שהיא מסבה למקורות מחייתם; נזק נגרם לחקלאים ולרועים בגלל מניעת הגישה לשדות החלקאים ולשדות מרעה, כמו גם נזק שנגרם לשדות ולקרקע. בחלק מהמקרים, אלימות מתנחלים משפיעה על אפשרות הגישה של הפלסטינים לשירותים בסיסיים – דוגמא אחת היא הקושי שנגרם לילדים פלסטינים בדרום הגדה המערבית, שנאלצים להתמודד עם התקפות והטרדות סדרתיות של מתנחלים בדרכם לבית הספר. הנזק שניגרם איננו מסתכם בהתקפות על אנשים ופגיעה ברכוש; הנזק ניגרם גם בשל יצירת סביבה של פחד והרתעה; באזורים מסויימים, אלימות שיטתית מצד מתנחלים גרמה לעקירה פנימית של תושבים פלסטינים.

העליה החדה בשיעור התקפות מתנחלים נגד פלסטינים, כמו גם נגד חיילי צה"ל, הולידה גל של גינויים נחרצים מכל קצוות הקשת הפוליטית בישראל, והשמעת קריאות לאכיפה יעילה של החוק בגדה המערבית.¹¹ ואולם, בעוד שהאלימות שמפעילים מתנחלים זוהתה רשמית כבעיה מאז שנות השמונים, ולמרות שמספר ועדות רשמיות ומספר יחידים גיבשו בעבר המלצות לגבי הטיפול בבעיה, ממשלות ישראל נכשלו בנקיטת הצעדים הדרושים לבלימת התופעה. פרשנים ציינו שכישלון זה יצר אווירה של חסינות מפני החוק התורמת להתמשכות התקפות מתנחלים.¹² עורכת הדין טליה ששון, שחיברה בשנת 2005 דו"ח רשמי בנושא בניית המאחזים הבלתי מורשים, טענה לאחרונה שהבעייה המתמשכת של אלימות מתנחלים אינה בעייה של אכיפת החוק כי אם של רצון פוליטי.¹³ בהקשר זה ונוכח ההסלמה הגוברת בתוקפנות מתנחלים, קיים חשש שהמצב ידרדר עוד יותר ושנזק רב יותר יגרם לתושבים, לפרנסתם ולרכושם.

דו"ח זה מתבסס על נתונים שתועדו על ידי OCHA מאז שנת 2006 ומכיל גם תצפיות שדה. מטרתו לזהות ולהצביע על המאפיינים השכיחים ביותר של תקריות הקשורות למתנחלים, והאופן שבו הן משפיעות על חיי הפלסטינים. כמו כן, סוקר הדו"ח את הבעיות המרכזיות באכיפת החוק ומצביע על המענה שמציעים החברה האזרחית, וגורמים נוספים, לפלסטינים שנפלו קורבן לאלימות מתנחלים.

האיסור המוטל על העברת אוכלוסיה אזרחית לתוך שטח כבוש נובע ממספר שיקולים הומניטריים, לרבות החשש שאזרחים החיים תחת הכיבוש יהיו חשופים להתעללות וניצול מצד הצבא הכובש וכן שאזרחי הצד הכובש יקבלו מעמד מועדף, שיקנה להם זכויות יתר על חשבון האוכלוסיה הכבושה. ואומנם, דבר זה אכן התרחש בשפ"כ, כאשר מפעל ההתנחלויות של ישראל יצר שתי מערכות נפרדות של זכויות וזכויות יתר, תוך העדפה, על פי רוב, של אזרחי ישראל על חשבון יותר משני מיליון פלסטינים תושבי הגדה המערבית. זכויות היתר שהוענקו לישראלים בתחומי התנועה והגישה, בד בבד עם שימוש בשתי מערכות משפט נפרדות לכל אחת מהאוכלוסיות (החוק האזרחי הישראלי הנוהג עבור אזרחי ישראל, והחוק הצבאי המיושם בצוים צבאיים עבור פלסטינים) מרכיבים את ההיבטים החשובים ביותר של הפליה ממוסדת זאת.¹⁰

בנוסף לכך, משום שמצב של כיבוש צבאי אמור להיות זמני, החוק ההומניטרי הבינלאומי אוסר על המדינה הכובשת לבצע שינויים קבועים בשטח הכבוש, למעט שינויים המהווים כורח צבאי.⁷ שינויים כאלה מקשים עוד יותר על סיום מצב הכיבוש. נדמה כי זהו המצב שנוצר בשפ"כ. דיווחים בתקשורת הישראלית מייחסים את הגידול בשיעורי האלימות מצד מתנחלים לכך שנוער ההתנחלויות הינו קיצוני יותר כתוצאה מ"ההתנתקות" – מרצועת עזה ומחלקים בצפון הגדה המערבית בקיץ 2005, ונוער זה מתנגד בתוקף רב לפינוי התנחלויות נוספות.⁸ מתנחלים מדווחים כי בכוונתם לגבות "מחיר" בתמורה לכל ניסיון לפרק מאחז – הכוונה להתנחלויות לוויין קטנות שהוקמו ללא אישור ישראלי רשמי.⁹ ניתן היה לראות כיצד טכניקה זו יושמה לאחרונה כאשר מתנחלים גייסו קבוצות גדולות של מתנחלים על מנת לתקוף פלסטינים לאחר ניסיון לפנות מאחזים בחברון. כתוצאה מכך, פלסטינים מכל שכבות האוכלוסיה, שבמשך עשרות השנים האחרונות שילמו את מחיר מדיניות ההתנחלויות, משלמים כעת פעם נוספת את מחיר המאמצים המוגבלים הננקטים לפנות מאחזים.¹⁰

רוב התקריות במעורבות מתנחלים שתועדו על ידי OCHA מאז שנת 2006 בוצעו על ידי קבוצות של מתנחלים נגד פלסטינים שעה שעסקו בשגרת יומם – הליכה לבית הספר או לשוק, רעיית צאן, עבודה בשדות וקציר חקלאי. ילדים רכים מגיל שמונה ועד קשיש בן 95 נמנים על המותקפים.

קשה לאמוד את מלוא ההיקף של אלימות מתנחלים, במיוחד לאור העובדה שהטרדות והצקות מצד מתנחלים הפכו לחלק משגרת יומם של חלק מהפלסטינים. תקריות רבות אינן מדווחות כלל אלא אם התוצאות חמורות. באזורים מסויימים, דוגמת אזור H2 בחברון או בכפרים הסמוכים להתנחלות יצהר שבכפת שכם, תיעד ארגון OCHA תקריות שבהן מתנחלים מטרידים ומפחידים תושבים פלסטינים כדבר שבשגרה, ונוקטים באמצעים שונים החל מאיומים בשימוש בכוח ועד להפעלת כוח.

2. תקריות, בהן מעורבים מתנחלים, שהשפיעו על פלסטינים בין השנים 2006-2008

מאז שנת 2006 מתעד ארגון OCHA בצורה שיטתית תקריות בהן מעורבים מתנחלים בגדה המערבית. נתונים אלה נשמרו במאגר המידע תחת הכותרת "הגנה על אזרחים". תחת סעיף זה נכלל כל אירוע בו ננקטת פעולה תוקפנית על ידי מתנחלים ישראלים או ע"י פלסטינים, האחד נגד השני, או נגד אחרים (כדוגמת משקיפים בינלאומיים).¹⁴ סעיף זה כולל גם כן תקריות בהן צה"ל נוקט פעולה בתגובה על תקרית בה מעורבים מתנחלים (כמו הגבלת תנועת פלסטינים כאשר מאות מתנחלים מנסים ליישב מאחז לא חוקי שפונה). רוב התקריות המתועדות ע"י OCHA קשורות לתוקפנות של מתנחלים נגד תושבים פלסטינים.

מאגר הנתונים של OCHA בנושאים הקשורים למתנחלים מספק אמצעי אחד בלבד למעקב אחר השלכותיה של מדיניות ההתנחלות של ישראל על מצבה ההומניטרי של האוכלוסיה האזרחית הפלסטינית. האירועים המתועדים אינם ממצים. כפי שיובהר בהמשך הדו"ח, אזורים מסויימים של הגדה המערבית סובלים משיעור גבוה יותר של אלימות מתנחלים ופעילות נילוויית, בהשוואה לאזורים אחרים. באזורים בהם ההטרדה מצד המתנחלים הנה עניין שכיח, תקריות רבות אינן מדווחות, אלא אם הן בעלות השלכה חמורה, פשוט משום שההטרדה הפכה למעשה שגרתי בחיי היום יום, ומשום שקורבנותיה אינם מאמינים עוד שדיווח האירוע יביא לשינוי. במקרים אחרים OCHA לא הצליח לבדוק ולבסס את פרטי המקרה ולכן האירוע לא נכלל במאגר הנתונים. ואולם, בעוד התקריות המתועדות אינן משקפות את מלוא היקף התופעה של אלימות מתנחלים כנגד פלסטינים, הן מצביעות על המגמות המסתמנות.

המספר הכולל של תקריות בהן מעורבים מתנחלים, שהשפיעו על פלסטינים ותועדו ע"י OCHA רשם גידול עקבי בכל שנה מאז שנת 2006. בהתאם לכך, המספר הכולל של התקריות שנרשם בעשרת החודשים הראשונים של שנת 2008 הינו גדול יותר מסך התקריות שתועדו בשנת 2006 ובשנת 2007, בנפרד. בשנת 2006 תועדו 182 תקריות, נתון זה גדל ל-243 תקריות בשנת 2007 ול-290 בעשרת החודשים הראשונים של שנת 2008.

פרק זה מתבסס על האירועים שתועדו ע"י OCHA במהלך התקופה שמ-1 בינואר 2006 ועד 31 באוקטובר 2008, ועל תצפיות שדה שתועדו בתקופה זו. הוא מנתח את נתוני OCHA במונחי מיקום, השלכות ועיתוי התקריות.

א. מיקום התקריות

התקריות שתועדו ע"י OCHA התרחשו בעיקר באזורים השוכנים בסמוך להתנחלויות בגדה המערבית. בעוד שהתקריות שתועדו במהלך עשרת החודשים הראשונים של שנת 2008, התרחשו בכל אחת מנפות הגדה, הן היו תכופות יותר בנפות חברון ושכם, עם 42% ו-21% בהתאמה.

31% מסך כל התקריות בשנת 2008 התרחשו באזור H2 שבחברון, 11% התרחשו ליד ההתנחלויות יצהר והר ברכה שבנפת שכם, 9% התרחשו באזור שמדרום לחברון, מהעיירה אל-דהאריה שבמערב ועד מסאפר יאטה שבמזרח; 10% מהתקריות היו מעורבים מתנחלים מאזור שכם, שאינם תושבי יצהר והר ברכה.

מגמה זו ניצפתה כבר לפני שנתיים. בשנת 2007, 42% מהתקריות שתועדו התרחשו בנפת חברון, בעוד 27% מהתקריות, התרחשו בנפת שכם. בשנת 2006 התרחשו בנפת חברון 54% מסך התקריות, בעוד שבנפת שכם התרחשו 23% מהתקריות.

ב. תוצאות התקריות

ארגון OCHA מסווג את התקריות בהתבסס על השלכות האירוע, הפגיעה בנפש, ברכוש, היקף שלילת הגישה, וכיו"ב. בעוד האירועים עלולים להיות בעלי מספר השלכות, הם מתועדים לפי מדרג החומרה של כל היבט, באופן שכל תקרית מתועדת רק פעם אחת. כך למשל, התקפה אחת עשויה להסתיים בפגיעה בגוף וברכוש שנגרמה לפלסטיני. במקרה כזה התקרית תתועד תחת סעיף "פגיעות גוף", ולא תחת סעיף "פגיעות ונזקי רכוש".¹⁶

מאז שנת 2006 רוב (77%) התקריות שתועדו ע"י OCHA הסתיימו במוות או בפגיעה של פלסטינים (26%); בגרימת נזק לרכוש (28%); או בשלילת גישה של פלסטינים לאזור מסויים או לכביש (23%). שלושה סעיפים אלה מכילים את מרבית התקריות המתועדות מדי שנה.

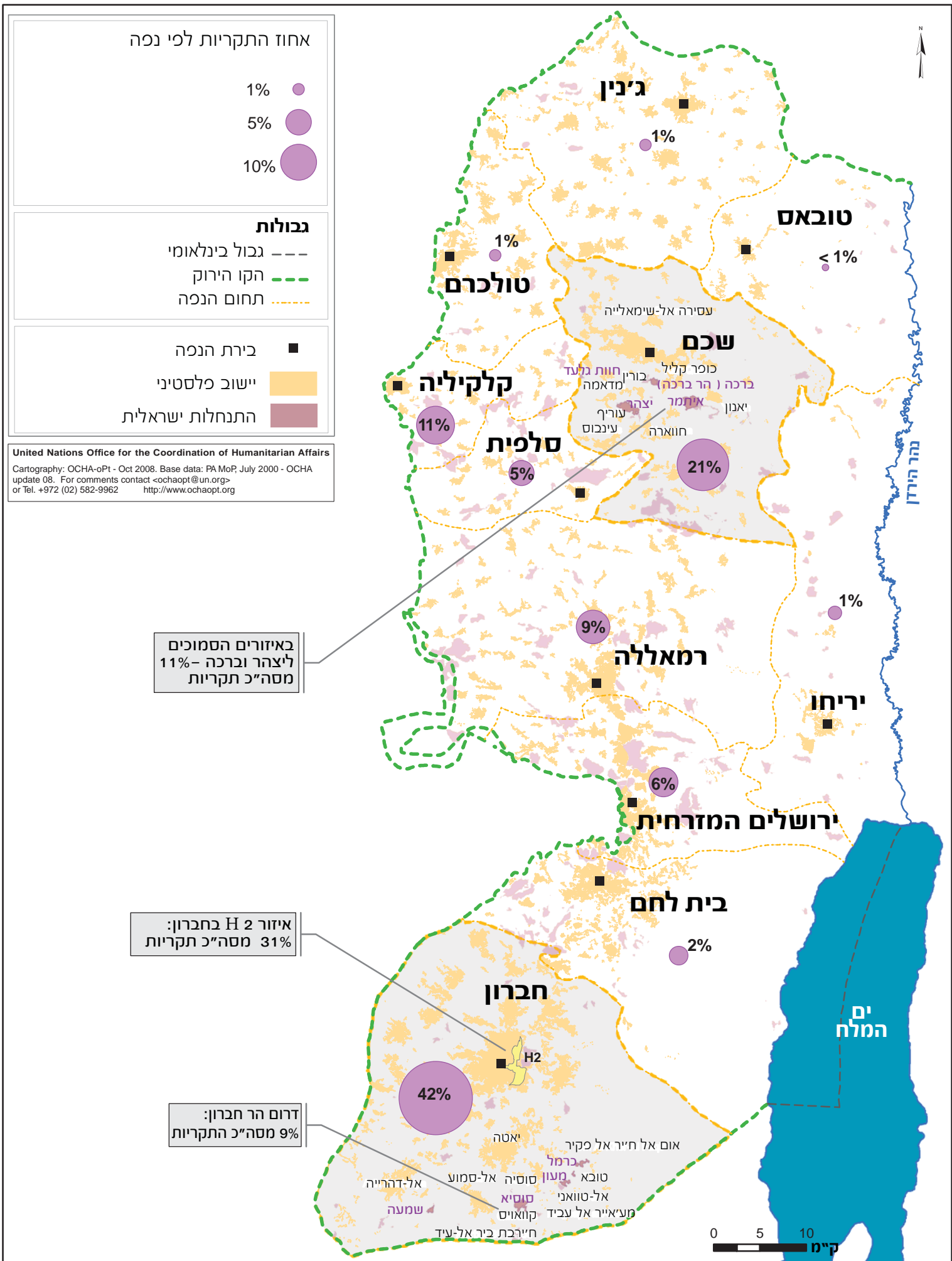
התקפות על ילדים בדרום הר חברון

אחת התופעות הקשות ביותר של אלימות מתנחלים מתרחשת בדרום חברון. ילדים שלומדים בבית הספר היסודי שבכפר אל-טוואני שבדרום הר חברון, נאלצים להתמודד מדי יום עם התקפות והטרדות מצד מתנחלים, הכוללות התעללות מילולית, התקפות פיזיות, מרדפים ויידוי אבנים. למרות שהרשויות הישראליות כשלו בהבאת פורעי החוק לדין, צה"ל התחייב ללוות את הילדים לבית הספר. ואולם, חיילי צה"ל נוטשים לעיתים קרובות את הילדים באמצע הדרך ומתירים אותם חשופים ופגיעים להתקפות המתנחלים.¹⁵

התפלגות על פי נפות של תקריות אלימות הקשורות למתנחלים והמשפיעות על פלסטינים, 1 בינואר - 31 באוקטובר 2008

דצמבר 2008

בעיר חברון. נתון זה מייצג 42% מסך התקריות שגרמו לנפגעים. שבע התקריות האחרות התרחשו בנפת רמאללה (4% בלבד), ובנפת שכם, שם שש מתוך 8 התקריות היו קשורות במתנחלים מיצהר וחר ברכה.

רוב מקרי הפגיעה של פלסטינים שנגרמו ע"י מתנחלים מאז 2006 נגרמו כתוצאה מתקיפה בלתי מזוינת. בעשרת החודשים הראשונים של שנת 2008, פגיעות אלה היוו 65% מכלל הפגיעות שנגרמו ע"י מתנחלים. מספרם של מקרי הפגיעה בשנת 2008 עומד על 83 והוא גדול מסך הפגיעות שנגרמו במהלך תקיפות דומות בשנים 2006 ו-2007, בהן מדובר - 61 וב- 53 פגיעות שנגרמו בתקיפות פיזיות מעין אלה, בהתאמה.

סוג הפגיעות השני בגודלו בשנת 2008 הינו הפגיעות שנגרמו כתוצאה מיידוי אבנים ע"י מתנחלים. תקריות אלה מהוות 27% מסך הפגיעות של פלסטינים בשנת 2008. בעשרת החודשים הראשונים של שנת 2008 נרשמו 35 תקריות בהן נפצעו פלסטינים מהשלכת אבנים, כי שתיים בהשוואה לשנת 2007, אז 16 מקרי פגיעה, שהיוו 22% מכלל הפגיעות, נגרמו מהשלכת אבנים¹⁹.

טבלה 1: השלכות תקריות הקשורות למתנחלים המשפיעות על פלסטינים בין השנים 2006-2008

השלכות	2006	2007	2008 (עשרת החודשים הראשונים בלבד)
פגיעות בנפש	56	60	71
פגיעות ברכוש	60	58	79
מניעת גישה	28	76	62
הסגת גבול	12	20	38
הפחדה	20	15	36
פגיעה לא ישירה ¹⁷	6	14	4
סה"כ	182	243	290

i. פגיעות בנפש בקרב הפלסטינים

מתוך 290 התקריות שתועדו ע"י OCHA בעשרת החודשים הראשונים של שנת 2008, 24% גרמו לפגיעות בנפש בבפלסטינים: שלושה פלסטינים ובהם ילד אחד נהרגו ו-128 נפצעו, בהם 28 נשים ו-21 ילדים. מדובר במספר נפגעים גדול יותר בתקריות בהן היו מעורבים מתנחלים, מסך הנפגעים שתועד בשנת 2006, שבה מתוך 92 נפגעים נרשמו הרוג אחד ו-91 פצועים. בשנת 2007 נרשמו 74 נפגעים, כולם פצועים. קרוב למחצית מכלל הפצועים הפלסטינים, בכל שנה מאז שנת 2006 הם ילדים, נשים וקשישים בני 70 ומעלה¹⁸.

רוב התקריות שגרמו לנפגעים פלסטינים התרחשו בנפת חברון, ומדובר ב-39 תקריות. 30 מהן התרחשו באזור H2

עקירת תושבים כתוצאה מאלימות מתנחלים

משרד OCHA, בשיתוף עם ארגוני זכויות אדם, הבחין בכך ששילובם של שני גורמים, שיטתיות ההתקפות מצד מתנחלים וחוסר התגובה מצד הרשויות הישראליות, תרם ישירות לתופעת העקירה של תושבים פלסטינים המתגוררים באזורים המותקפים.

בסתיו שנת 2002, תושבי הכפר הפלסטיני יאנון שבצפון-מערב הגדה המערבית, עקרו במספרים גדולים כדי להימלט מהתקפות שיטתיות מצד מתנחלי האזור שנמשכו שנים²⁰. הם חזרו רק לאחר שפעילי שלום מארגונים בינלאומיים ביססו נוכחות פעילה בכפר, בניסיון להגן על התושבים מאלימות המתנחלים. נוכחות מגוננת זו נמשכת בזכות ארגון EAPPI (Ecumenical Accompaniment Programme in Palestine and Israel)

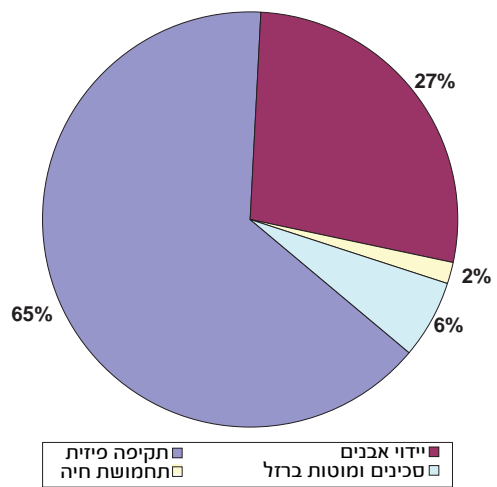
ארגון 'בצלם' והאגודה הישראלית לזכויות האדם בדקו ומצאו בסוף שנת 2006 שבחברון יותר מ-40% מדירות הפלסטינים במרכז העיר ננטשו ויותר מ-75% מבתי העסק הפלסטינים נסגרו בשל תנאי החיים הקשים שנגרמו בצל הטרדות והצקות המתנחלים ומדיניות ההגבלות שהפעיל צה"ל²².

בנובמבר 2005, ערך אירגון OCHA סקר בקרב משפחות פלסטיניות באזור 'מסאפר יאטה' שבדרום הר חברון. ממצאי הסקר העלו ש-75 משפחות, המייצגות 837 פלסטינים המתגוררים ב-11 עיירות, נעקרו מבתיהן בין השנים 2002-1998. קהילות אלה שכנו בסמיכות להתנחלויות והאחזויות ישראליות ועקירתן התרחשה כתוצאה מחשש לביטחון האישי ומקשיים כלכליים שנגרמו ע"י מתנחלי האזור. רוב התושבים העקורים נפלו קורבן להתקפות אלימות מצד מתנחלים, או שהיו עדים להתקפות כאלה. לפי הדיווחים, המתנחלים פגעו בכוונה בתושבים פלסטינים שהיו נחשבים בדעתם שלא לעזוב. התושבים דיווחו שהמתנחלים השתמשו במספר אמצעים, בכללן שיסוי כלבים בילדים ובנשים והרעלת עדרים. העקירה הפנימית דרדרה את רוב המשפחות לעוני, וקרוב לחצי מהן נסמכות היום על תמיכה הומניטרית²³.

הרג פלסטינים בידי מתנחלים: בשנת 2008 נהרג נער פלסטיני בן 17 בידי מתנחלים ישראלים בגדה המערבית. שני גברים פלסטינים אחרים, בני 19 ו-22, נהרגו בידי מתנחלים בנסיבות השנויות במחלוקת. אחד מהם נהרג לאחר שנורה ע"י מתנחל שטען שההרוג ניסה לדקור אותו, השני נהרג שעה שעסק בציוד ציפורים עם קבוצת פלסטינים ונורה ע"י חייל מתנחל שלא היה בתפקיד וטען כי הוא פתח בירי בתגובה לירי שנפתח לעברו מקבוצת הפלסטינים²⁰.

בשנת 2007, OCHA לא תיעד מקרי מוות של פלסטינים כתוצאה מאלימות מתנחלים. בשנת 2006 נגרם מקרה מוות אחד: פלסטיני בן 48 נורה למוות לאחר שמתנחל פתח בירי לעבר מכוניתו.

פציעות של פלסטינים שנגרמו על ידי מתנחלים, 1 בינואר - 31 באוקטובר 2008

- דוגמאות לתקריות שגרמו לפציעות בשנת 2008: 30 מרץ: פלסטיני בן 39 מהכפר-קדום, שבנפת קלקיליה, הותקף בידי מתנחלים מההתנחלות קדומים שעה שעבד את אדמתו.
- 8 ביוני: קשיש פלסטיני בן 70, רעייתו בת ה-68 וקרוב משפחתם בן ה-32, כולם מהכפר חירבת סוסיא הממוקם מדרום ליאטה, שבנפת חברון, נפגעו; האישה נפגעה באורח קשה, כאשר ארבעה מתנחלים תקפו אותם בצינורות ברזל וחפצים חדים, שעה שרעו את עדרם באדמה שהושכרה להם סמוך להתנחלות.
- 13 באוגוסט: נער פלסטיני בן 13 מאזור H2 בחברון נפצע בראשו מאבנים שהושלכו לעברו ליד מערת המכפלה ע"י מתנחלים.
- 4 בספטמבר: ילד פלסטיני בן 9, משכונת וואדי אל-חוסייין בחברון, אושפז לאחר שקבוצת מתנחלים מקריית ארבע ומבית המריבה היכו אותו שעה שהלך לביתו.
- 11 באוקטובר: צעירה בת 20 ושני גברים בני 24 ו-17, מהכפר בורין, נפצעו מהשלכת אבנים ע"י מתנחלים מההתנחלות יצהר, שעה שמסקו זיתים על אדמתם. המתנחלים כרתו 18 עצי זית לכני שהותקפי ע"י חקלאים.
- 19 אוקטובר: פלסטיני בן 45 מהכפר עראבה, שבנפת ג'נין, הותקף פיזית כאשר מתנחלים מההתנחלות מבוא דותן תקפו חקלאים פלסטינים שמסקו זיתים על אדמתם. המתנחלים גנבו את תוצרת המסיק ומנעו את המשכו.

ii. נזק לרכוש

במהלך עשרת החודשים הראשונים של שנת 2008, הקטגוריה הגדולה ביותר של תקריות הקשורות לאלימות מתנחלים היתה זו שתיעדה תקיפות בהן נגרם נזק לרכוש,

תקיפת ישראלים בידי פלסטינים בגדה המערבית

ארגון OCHA מתעד גם תקריות בהן אזרחים ישראלים נכלו קורבן לאלימות פלסטינים. כמו בתקריות הקשורות לאלימות מתנחלים נגד פלסטינים, המידע שבידי OCHA אינו מקיף ולכן אינו משקף את מלא היקף התופעה ואת כלל המקרים בהם הותקפו ישראלים ע"י פלסטינים.

מגמות עיקריות: מאז שנת 2006, OCHA תיעד יותר ישראלים שנהרגו בידי פלסטינים בגדה המערבית מאשר פלסטינים בידי מתנחלים ישראלים (10 לעומת 4). ואולם, מספר הישראלים שנפצעו בידי פלסטינים במהלך תקופה זו הינו פחות מחצי ממספר הפלסטינים שנפצעו בידי מתנחלים ישראלים (116 לעומת 293). זאת ועוד, מספר התקריות בהן היו מעורבים מתנחלים שהשפיעו על ישראלים מהווה כ-20% מסך כל התקריות שהשפיעו על פלסטינים (155 לעומת 715).²⁵

במהלך שנת 2008 תועדו 78 תקריות הקשורות למתנחלים שהשפיעו על אזרחים ישראלים בנדה²⁶. נתון זה מעיד על עליה משמעותית בהשוואה ל-40 תקריות בשנת 2006, ו-37 בשנת 2007. הגידול נובע ברובו בשל עליה בתקריות בהן השליכו פלסטינים אבנים, כפי שתועדו ע"י OCHA, בעשרת החודשים הראשונים של שנת 2008. מתוך 78 תקריות מתועדות, 55 תקריות (שהן 71%) קשורות בהשלכת אבנים בידי פלסטינים, בהשוואה ל-24 תקריות כאלה בשנת 2007.

בעשרת החודשים הראשונים של שנת 2008 נהרגו שלושה אזרחים ישראלים בידי פלסטינים. בנוסף לכך, 25 נפצעו, 20 כתוצאה מהשלכת אבנים, שלושה כתוצאה מדקירות, פציעה אחת נגרמה כתוצאה מירי ופציעה אחת כתוצאה מתקיפה פיזית. מדובר במגמת ירידה בהשוואה לשנת 2007, בה נפגעו 44 ישראלים בגדה המערבית כתוצאה מאלימות פלסטינים: שני אזרחים ישראלים נהרגו ו-42 נפצעו²⁷. בשנת 2006 נפגעו 54 ישראלים כתוצאה מאלימות פלסטינים בגדה המערבית, חמישה ישראלים נהרגו ו-49 נפצעו.

למניעת גישה. ב- 21% מהמקרים שתועדו ע"י OCHA נמנעה גישת פלסטינים למקום, לכביש או לדרך. תקריות אלה נפרדות מהתקריות הקשורות למאות המחסומים והמכשולים שהציבה ישראל כדי להגביל את תנועת הפלסטינים לכבישים ראשיים בגדה, שברובם מיועדים לשימוש הבלעדי של ישראלים.

התקריות מסוג 'מניעת גישה' כוללות מקרים בהם צה"ל מנע גישה מפלסטינים בשל פעילות של מתנחלים באזור. הדוגמאות לכך כוללות סגירת בתי ספר באזור H2 בחברון במהלך חגים יהודיים כדי לאפשר חגיגות באזור, עוצר שהוטל על עיירה פלסטינית כדי לאפשר חתונה בהתנחלות, או מניעת תנועת פלסטינים בשל מצעד של מתנחלים.

בשנת 2008 תיעד 62 OCHA תקריות של 'מניעת גישה', 60% מכלל התקריות קשורות למקרים בהם נמנעה גישת פלסטינים לדרך המתפללים המובילה למערת המכפלה באזור H2 בחברון. תקריות אלה קשורות בדרך כלל לשימוש בכוח, או איומים לשימוש בכוח, שמשמיעים מתנחלים כלפי פלסטינים כדי למנוע מהם להשתמש בדרך. תקריות נוספות קשורות למניעת גישה של פלסטינים לאדמות מרעה, או למניעת גישה לאזור מסויים כדי לאפשר למתנחלים לבקר במקום.

בשנת 2007, 31% (76) מהתקריות שתועדו, קשורות למניעת גישה, פי שתיים משעור המקרים הדומים שתועדו בשנת 2006, וכפי שתיים מחלקם היחסי, אז נרשמו 28 תקריות שהיווה 15% מהמספר הכולל. הגידול קשור בעיקר למספרן הגדול של התקריות, 36, בהן גישת פלסטינים לאזורים בצפון הגדה המערבית נמנעה ע"י צה"ל בשלם ניסיונות חוזרים מצד המתנחלים להתשלט על ההתנחלות המכונה חומש, שפונתה בשנת 2005 במסגרת תוכנית ההתנתקות²⁵.

ללא נפגעים. תועדו 79 מקרים המהווים 27% מסך התקריות. בשנת 2007 מדובר על 24% מסך התקריות, וזו ירידה מ-33% ב- 2006.

היקף הנזק לרכוש שנגרם כתוצאה מאלימות מתנחלים הינו משמעותי והוא משפיע ישירות על פרנסת הפלסטינים. תקריות הקשורות לנזק לרכוש שהתרחשו במהלך שנת 2008 כוללות את המקרים הבאים:

- ה-1 בינואר: מתנחלים ישראלים תושבי אפרת ואליעזר הציתו מסגד בן 700 שנה ששכן על אדמות הכפר אל-ח'אדר השכן, שבנפת בית לחם.
- 4 פברואר: מתנחלים תושבי המאחז 'חוות גלעד' עקרו כ-200 שתילי זית רכים שנשתלו על קרקעות פלסטיניות ליד הכפר ג'ית שבנפת קלקליה.
- 16 ביוני: קבוצת מתנחלים מיצהר ניסתה לתקוף שלושה רועים פלסטינים, בהם ילד בן 12 ונער בן 14 בכפר בורין. לאחר ששלושת הפלסטינים הצליחו להימלט, המתנחלים דקרו והרגו שלושה חמורים.
- 19 ביוני: מתנחלים מיצהר הציתו אדמות חקלאיות השייכות לחקלאים תושבי הכפרים בורין, עסירה אל קביליה, ו-עוריף שבנפת שכם. למעלה מ-800 דונם של מטעי זית עלו באש.
- 14 ביולי: מתנחלים מהתנחלות בית-אל איימו על רועה פלסטיני מהכפר ביתין, שבנפת רמאללה, וגנבו 25 כבשים.
- 14 ספטמבר: קבוצת מתנחלים מאיתמר הציתה כ-400 עצי זית על קרקע השייכת לפלסטינים מהכפר צווארתה, שבנפת שכם.

iii. מניעת גישה

בשנת 2008, הקטגוריה השלישית בגודלה בסיווג התקריות הקשורות לאלימות מתנחלים הינה הקטגוריה הקשורה

"תג מחיר": מתנחל ישראלי מתאר את מדיניות "תג המחיר" אותה מיישמים מתנחלים בתגובה לנסיגות הצבא לפנות התנחלויות ומאחזים:

"הם [כוחות הבטחון הישראליים] באו כמו גנבים בלילה. עם שופל, גרר וכמה ג'יפים, העמיסו את האוטובוס וברחו. חמש דקות כל הסיפור. מצדם, הפינוי הסתיים, מבחינתנו הפינוי רק התחיל. הודענו למאות פעילים, ותוך דקות ספורות כבר היינו בשטח. יצאנו ליותר מעשרה מוקדים בשומרון ובבנימין. צמתים, כפרים ערביים, שטחים חקלאיים. הפגנו, מחינו, זרקנו אבנים, חסמנו צירים, שרפנו שדות והתעמתנו עם כוחות הביטחון. נגמרו הימים שהמשטרה נלחמה בנו ואנחנו ישבנו ושתקנו. עידן חדש הגיע ליהודה ושומרון. על כל פינוי, הרס וחורבן, על כל אכן שתוזז פה, הם יקבלו מלחמה. אנחנו קוראים לזה 'ערבות הדדית', כי הפעם לא מדובר בקומץ פעילים ביישוב זה או אחר. גם לא מדובר בתושבים מאותה גבעה שבה התבצע ההרס. על חורבן בדרום הר חברון נבעיר גם את השומרון, ועל מכולה שנהרסה ליד הר ברכה, נגבה מחיר גם בדרום הר חברון".²⁸

חקר ארוע I: הכפר בורין שבנפת שכם

בורין הוא כפר פלסטיני המונה כ-3,400 תושבים, הממוקם בעמק מדרום לעיר שכם. הוא מוקף מצפון ומדרום ע"י ההתנחלויות יצהר וברכה, בהן מתגוררים כ-1,600 מתנחלים, ולצד התנחלויות ומאחזים נוספים הממוקמים על פסגות הגבעות המקיפות את הכפר. מאז שנות השמונים המוקדמות תושבי הכפר נפלו קורבן לאלימות שיטתית מצד מתנחלים, שכתוצאה ממנה נפצעו תושבים פלסטינים ונגרם נזק למקורות פרנסתם. אירגון OCHA בדק ותיעד מספר ארועים של אלימות מתנחלים נגד תושבי הכפר בורין.²⁹

לפי דברי ראש מועצת הכפר בורין, אופי ההתקפות מצד מתנחלים נגד הכפר השתנה במהלך השנים. בשנות השמונים, האלימות מצד מתנחלים היתה מוגבלת באופיה, והתבטאה במעשים פלילים אקראיים שביצעו יחידים או קבוצות קטנות. בעקבות הסכמי אוסלו בספטמבר 1993, גברו ההתקפות מצד קבוצות מתנחלים והתמקדו בפגיעה בקרקעות. לדוגמא, בשנת 1995, מתנחלים עקרו 500 עצי זית ו-1,500 עצי תפוח. אחרי שנת 2000, הסלימו פעולות אלימות מצד מתנחלים נגד כפרים פלסטינים. לפי מועצת הכפר, בין השנים 2008-1995 למעלה מ-10,500 עצים נשרפו, נכרתו או נעקרו בידי מתנחלים; מתוכם 8,000 עצים הושמדו אחרי שנת 2000.

בכפר בורין מדווחים על עליה חדה בתדירות ההתקפות ובעוצמתם בשנת 2008. מתנחלים החלו להתארגן בקבוצות גדולות יותר, ולזמן מתנחלים מהתנחלויות סמוכות. מאז אמצע יוני 2008, הותקפו תושבי בורין תשע פעמים. כך לדוגמא, ב-19 ביוני, לאחר שכוחות הביטחון הישראליים פינו מבנה יביל במאחז חוות שקד, השליכו מתנחלים אבנים לעבר תושבי הכפר בורין והציתו שדות פלסטינים תוך שריפת 12,000 עצי זית. מתנחלים מנעו ממכבי האש הפלסטינים לכבות את השריפה. ב-9 ביולי, קבוצת מתנחלים תושבי ברכה שיגרה שש רקטות מאולתרות לכיוון הכפר בורין. בדומה לכך, ב-24 ביולי, קבוצת מתנחלים מיצהר השליכה אבנים לעבר בתים וכלי רכב של הפלסטינים. לאחר מכן הפילו עמוד חשמל וגרמו להפסקת זרם החשמול לבורין. כמו כן הם הציתו 3,000 עצי זית וסגרו קטע מכביש 60 הסמוך לכפר במשך ארבע שעות.³⁰

הבנייה בהתנחלויות גרמה לצמצום גישתם של תושבי הכפר בורין לאדמותיהם. התקפות מצד מתנחלים התקרבו בהדרגה לשטח הכפר והגישה לאדמות הוגבלה עוד יותר. על פי מועצת הכפר, לפני הבנייה בהתנחלויות התפרשו אדמות הכפר על שטח של 18,000 דונם; כעת מתאפשרת לחקלאים גישה ל-11,000 דונם בלבד. בשל אובדן אדמות מרעה, נאלצו חקלאי בורין למכור את עדריהם: בתחילת שנות השמונים היו חקלאי בורין בעליהם של כ-6,000 ראשי צאן, וכיום נמצאים ברשותם 400 ראשי צאן בלבד.

IV התקפות אחרות

תקריות גישה שנרשמו בשנת 2008 כוללות:

- 21 בינואר: צה"ל מטיל הגבלות תנועה על פלסטינים הגרים ליד השוק הישן בעיר העתיקה בחברון, באזור H2, בשל נוכחות מתנחלים שביקרו בשוק.
- 8 במאי: צה"ל סגר את מחסום עינב למעבר פלסטינים במשך 12 שעות כדי לאפשר תנועת מתנחלים להתנחלויות המופונות חומש ושא-נור, שבנפת טול-כרם.
- 26 ביולי: חמישה מתנחלים מההתנחלות סוסיא, שבנפת חברון, מנעו משני טרקטורים פלסטינים מלחרוש קרקעות ליד גדר ההתנחלות.
- 16 אוגוסט: שבעה מתנחלים רעולי פנים מהמאחז עשה-אל, שמדרום לעיירה אל-סמוע בנפת חברון, מנעו מארבעה חקלאים פלסטינים גישה לאדמותיהם שליד המאחז.

12% מכלל התקריות שתועדו ע"י OCHA בעשרת החודשים הראשונים של 2008 היו תקריות הפחדה, שאומנם לא התסיימו בנפגעים בנפש או ברכוש, אך למרות זאת היו אלימות. דוגמאות לתקריות אלה כוללות פתיחה באש לעבר פלסטינים, חטיפת שני ילדים פלסטינים שרעו עדרים, שיגור פגזים ורקטות מתוצרת בית לכיוון כפרים פלסטינים. דוגמא בולטת במיוחד להפחדה התרחשה ב-19 באוקטובר, במהלך מסיק הזיתים השנתי, כאשר כמאה מתנחלים מקדומים השליכו אבנים על חקלאים פלסטינים מהכפר קדום שמסקו זיתים. צה"ל פינה את המתנחלים מהמקום.

ג. התקפות קבוצתיות מול התקפות של יחידים

משנת 2006, מרבית התקריות בהן היו מעורבים מתנחלים, שתועדו על ידי OCHA, בוצעו בידי קבוצות מתנחלים ישראלים ולא דווקא בידי יחידים. גודל הקבוצה נע בין שניים ועד מעל 100 מתנחלים. מספר התקריות היקבוצתיות עלה בהתמדה מאז 2006, אז תועדו 156 תקריות מעין אלה, בהן תקפו קבוצות של מתנחלים תושבים פלסטינים. מספר זה עלה ל-181 בשנת 2007 ול-252 בשנת 2008. כמו כן, התקריות היקבוצתיות היוו את מרבית התקריות שתועדו

אלימות מתנחלים במהלך מסיק הזיתים של שנת 2008

מסיק הזיתים נפתח השנה בגדה המערבית ב-10 באוקטובר³², והעונה הנוכחית צפויה להיות מבורכת ועתירת תוצרת. בדומה לשנים עברו, גם השנה הושפע מסיק עצי זית הסמוכים להתנחלויות ולמאחזים מפעולות התגרות ופעולות של אלימות פיזית מצד המתנחלים. תופעה זו התרחשה למרות פריסת כוחות צה"ל באיזורים המועדים והתייצבות של פעילי שלום ישראלים ובינלאומיים בנקודות החיכוך למשך פרקי זמן מוגדרים. תקריות הקשורות לאלימות מתנחלים נגד המוסקים דווחו בכל רחבי הגדה המערבית. בצפון הגדה, נקודות החיכוך העיקריות היו באזור קדומים, אלון מורה, יצהר ושילה, וליד המאחזים שבות עמי וחוות גלעד. בדרום הגדה נקודות החיכוך העיקריות היו ליד תל רומיידה, אזור שנמצא בשליטה ישראלית בלב חברון (H2), כמו גם ליד קריית ארבע, עותניאל, וליד הכפרים הפלסטינים נחלין ואל-תקוע. באופן כללי, השנה נקט צה"ל בצעדים משמעותיים לשיפור התאום של מסיק הזיתים על מנת לצמצם את אלימות המתנחלים.

גם בית פלסטיני סמוך, ניסו להבעירו והשליכו לעברו אבנים במשך שעתיים. בתוך ימים ספורים, ניסו המתנחלים להקים את המאחז פעמיים, ואולם המבנים הוסרו ע"י כוחות הביטחון הישראליים. פעם נוספת נאלצו פלסטינים המתגוררים באזור לשלם את 'מחיר' זעמם של המתנחלים, כאשר מתנחלים רעולי פנים תקפו שני בתים פלסטינים באזור ופצעו שבעה פלסטינים, בהם שלושה עיתונאים וישישה בת 95, תוך גרימת נזק לבתים³³.

בדומה לכך, בחודש נובמבר 2008, בעקבות פסיקת בית המשפט העליון בישראל שהורה על פינוי בית אל רג'אבי (בית המריבה) בחברון, כ-20 אלף מפגינים, תומכי המתנחלים, נכנסו ללב העיר חברון³⁴. במהלך השבוע שאחרי הפסיקה, המתנחלים השליכו אבנים על בתי פלסטינים, חיללו מצבות בבית העלמין המוסלמי וריססו כתובות נאצה על קירות המסגד המקומי ועל דלתו. כאשר כוחות הבטחון הישראליים פינו את דיירי בית אל-רג'אבי בתחילת דצמבר, מתנחלים בעיר חברון ובכל רחבי הגדה המערבית, התפרעו ובצעו מעשי תגמול כנגד פלסטינים ורכושם.

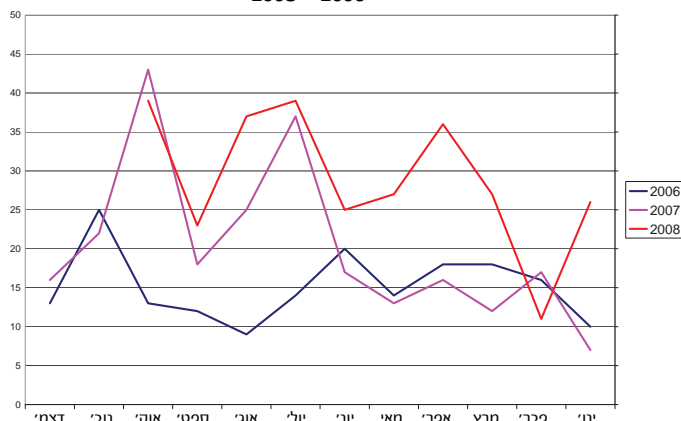
בשנים אלה: 86% מכלל התקריות ב-2006, 74% בשנת 2007 ובעשרת החודשים של שנת 2008 עמד שיעורם על 87% מכלל התקריות האלימות בגדה. בדומה למגמה הכללית, מרבית התקריות שהסתיימו בנפגעים ב-2008 בוצעו גם הן ע"י קבוצות של מתנחלים: מ-71 תקריות שתועדו על ידי OCHA ושהסתיימו בנפגעים פלסטינים, 80% בוצעו בידי קבוצת מתנחלים. כל התקריות, למעט שלוש, שדווחו באיזור H2 שבצפון חברון בשנת 2008, בוצעו על ידי קבוצות של מתנחלים.

4. עיתוי התקריות

התקריות מתרחשות במהלך השנה כולה, ומאז ינואר 2006 תיעד OCHA תקריות מדי חודש. בכל שנה נרשמות תקופות שיא ושפל בתדירות ההתקפות. במהלך 2006 ו-2007, השיא השנתי נרשם במהלך מסיק הזיתים העונתי, בחודשים אוקטובר ונובמבר. אומנם נתוני שנת 2008 טרם סוכמו, אך ניתן לקבוע שנרשמה עליה במספר התקריות במהלך המסיק של 2008 שנפתח באוקטובר, (39 תקריות נרשמו באוקטובר לעומת 23 שנרשמו בספטמבר). נתון זה הופך את אוקטובר לאחד משני חודשי השיא של שנת 2008 מאחר שגם בחודש יולי נרשמו 39 תקריות. תצפיות שדה של OCHA מצביעות על כך שתדירות התקריות בהן מעורבים מתנחלים והמסתיימות בגרימת נזק לרכוש ולקרקות, גוברת במקומות מסויימים גם בתקופות נוספות של פעילות חקלאית אינטנסיבית, כמו במהלך הכנת הקרקע והזריעה, ובדרך כלל בסמיכות להתנחלויות ישראליות.

הנתונים שנאספו על ידי OCHA מצביעים על כך שאזרחים פלסטינים הופכים מטרה להתקפות אלימות של מתנחלים גם בעת ששלטונות ישראל מנסים לפנות התנחלות או מאחז. התוצאה היא שהתושבים הפלסטינים הם אלה שמשלמים את המחיר. תופעה זו התרחשה בסוף חודש אוקטובר 2008, כשחילי צה"ל ושוטרי מג"ב פינו את המאחז 'חוות פדרמן' מדרום להתנחלות גבעת החרסינה שליד חברון. גם בעקבות פינוי המתנחלים המתגוררים בבית אל-רג'אבי ('בית המריבה') שבחברון, ניקבו מתנחלים את צמיגיהן של 22 מכוניות פלסטיניות שחנו בסמוך להתנחלות, והסירו 20 מצבות מבית קברות סמוך. מתנחלים ישראלים תקפו

התפלגות תקריות-אלימות הקשורות במתנחלים, לפי חודשים 2008 - 2006

3. אכיפת שלטון החוק

א. אחריות

מתחלקות בין צה"ל והמשטרה באופן הבא: כאשר יש מידע מוקדם על אירוע מסויים כמו הפגנה, "האחריות העיקרית היא של המשטרה, בעוד שהצבא יסייע רק באבטחת האזור". כאשר אין מידע מקדים על האירוע:

"במידה וכוח צה"ל מגיע ראשון למקום התקרית, החיילים אחראים על אכיפת החוק עד להגעת המשטרה. כך, בהעדר נוכחות משטרתית, חיילי צה"ל הם האחראים, אך עליהם להימנע עד כמה שניתן מלהיכנס לזירה ועליהם לפזר את כל הנוכחים ולשמור על שלמות הראיות עד להגעת המשטרה... במקרה הצורך, חיילי צה"ל רשאים ואף חייבים לעכב ואפילו לעצור חשודים בפעילות פלילית."³⁹

מבלי להתחשב בסידורים הקשורים לחלוקת התפקידים, בתור הכוח הכובש בגדה המערבית האחריות על הבטחת שלום הציבור וביטחונם הינה של צה"ל⁴⁰. בדומה לתנאים שצויינו לעיל, בית המשפט הישראלי הגבוה לצדק קבע בשנת 2004 כי "ההגנה על בטחונם ועל רכושם של התושבים המקומיים נמנית על החובות הבסיסיות ביותר המוטלות על המפקד הצבאי בשטח"⁴¹. לפיכך, בעוד שהמשטרה הישראלית הוסמכה לבצע פעולות שיטור בגדה המערבית, האחריות בשטח נותרה בידי צה"ל, בעוד שהאחריות הגורפת לפעולותיהן של כל הרשויות הישראליות הרשמיות, ובכלל זה צה"ל והמשטרה, היא של ממשלת ישראל.

בתור המדינה הכובשת, ישראל הינה אחראית להבטחת הסדר הציבורי והביטחון בשטח שתחת סמכותה³⁵. סעיף 43 בנספח לתקנות אמנת האג מ-1907 קובע כי: "בעבור סמכויות השלטון החוקי למעשה לידי הכובש, ינקוט הלה בכל האמצעים שביכולתו כדי להחזיר על כנם ולהבטיח את הסדר והחיים הציבוריים, עד כמה שהדבר אפשרי, מתוך כיבוד החוקים הנוהגים במדינה, בלבד אם נבצר ממנו הדבר לחלוטין". אמנת ג'נבה הרביעית, העוסקת בהגנה על אזרחים במצב מלחמה, מציעה מספר סוגי הגנות לאוכלוסיה הכבושה. יש לציין כי סעיף 27 קובע כי: "בני אדם מוגנים... יוגנו במיוחד מפני כל מעשה אלימות או איום באלימות, ומפני עלבונות וסקרנות הרבים". אחריותה של ישראל להגן על הפלסטינים ועל רכושם מפני התקפות נובעת לא רק מהחוק ההומניטרי הבינלאומי אלא גם ממשפט זכויות האדם הבינלאומי.³⁶

בנוסף, בעוד שהסכמי אוסלו העבירו מספר סמכויות בטחון לרשות הפלסטינית בשטחי הגדה המערבית, ההסכם לא העניק לכוחות הבטחון של הרש"פ סמכויות של אכיפת חוק ביחס לאזרחים ישראלים.³⁷ סמכויות אלה נותרו בידי ישראל.

בתגובה לדו"ח שפרסם ארגון "יש דין"³⁸, ארגון זכויות אדם ישראלי, על היעדר אכיפת שלטון החוק נגד ישראלים בגדה המערבית, ציין דובר צה"ל כי בכל הקשורת לאלימות מתנחלים בשטחים הכבושים, משימות אכיפת החוק

רקע

מאז תחילת שנות השמונים, לכל הפחות, אלימות מתנחלים נגד תושבים פלסטינים זוהתה כבעיה ע"י רשויות ישראל. בשנת 1981 הקים משרד המשפטים הישראלי ועדה שתפקידה היה לבחון את חקירת העברות החמורות שבצעו מתנחלים ישראליים נגד פלסטינים בגדה המערבית. במסקנות ועדת קרפ, שהוקמה בראשות סגנית היועץ המשפטי לממשלה דאז, נקבע כי משטרת ישראל וצה"ל נכשלו במניעה או בכלימה של התקפות נגד פלסטינים ורכושם ונכשלו בחקירה לעומק של תלונות על פעולות אלה.⁴²

ועדת שמגר שהוקמה בשנת 1994 בעקבות הטבח במערת המכפלה בחרון, בו נרצחו 29 מתפללים פלסטינים ע"י המתנחל ברוך גולדשטיין, קבעה כי רשויות אכיפת החוק כשלו בכיצוע הרפורמה שנדרשה מהן בדו"ח ועדת קרפ וצויין כי לא נרשם כל שיפור במצב מאז פרסום הממצאים.⁴³

נושא אי אכיפת החוק על המתנחלים הוחזר לסדר היום בשנת 2005 ע"י עורכת הדין טליה ששון, שחיברה דו"ח על בניית המאחזים הבלתי מורשים, לבקשתו של ראש הממשלה דאז, אריאל שרון. דו"ח ששון הבהיר את העובדה שקיימת בעיה בכל הקשור לאכיפת החוק על המתנחלים הישראלים בגדה המערבית. על פי ששון, חיילי צה"ל בורים בעניין מחויבותם לאכוף את החוק. זאת ועוד, הם אינם מעוניינים למלא תפקיד מעין זה. בתקציר חוות הדעת ציינה ששון כי "הגישה כלפי מתנחלים מפרי חוק היא על פי רוב סלחנית, והתוצאה היא גידול חד בשיעור הפרת החוק"⁴⁴.

חקר ארוע II: משפחת אל-גי'עברי, חברון

משפחתו של עבד אל-כרים אל-גי'עברי, בן 52, היא אחת המשפחות המתגוררות בין ההתנחלויות קריית ארבע וגבעת האבות בעיר חברון. בשל מיקום ביתם, נפלו מר אל-גי'עברי ו-13 ילדיו לעתים תכופות קורבן להתקפות מצד מתנחלים ישראלים. אלימות זו השפיעה בצורה משמעותית על שגרת החיים של המשפחה. לפי אל-גי'עברי, המסר של המתנחלים הינו "עזבו את המקום, זוהי אדמתנו".

התקפות חוזרות ונשנות מצד המתנחלים

מאז תחילת האינתיפאדה השנייה בספטמבר 2000, ההתקפות כללו שתי תקריות ירי, מספר תקריות של ידוי אבנים, התקפות כנגד שלושת ילדיו המוגבלים גופנית של אל-גי'עברי שעה שהלכו לבית הספר, מניעת מסיק עצי הזית של המשפחה ומספר מקרים בהם נפרץ בית המשפחה.

בחודש אפריל 2006, תקפו שני מתנחלים את בנו בן ה-19 של אל-גי'עברי שעה שליקט עצים ליד בית המשפחה. כאשר האב רץ לעזרת בנו, פתחו המתנחלים באש וירו כ-20 יריות. בחודש אוגוסט 2008, שוב פתחו המתנחלים באש, והפעם לעבר קבוצת מתנדבים בינלאומיים אותה ליוו אנשי בצלם, בכניסה לבית. למרות שהתקרית האחרונה התרחשה בנוכחות חיילי צה"ל, החיילים לא עשו דבר כדי למנוע אותה.

חגיגות משפחתיות הפכו גם הן למטרות להתקפות מצד המתנחלים. באוגוסט 2008 בנו של אל-גי'עברי נישא לאישה תושבת האזור. כאשר משפחת החתן הגיעה לבית הכלה, מתנחלים מבית אל-רג'אבי (בית המריבה) ומקריית ארבע רגמו את החוגגים באבנים, ביצים ועגבניות, ודווח כי אישה בחודשה השבעי להריונה נפגעה ואפו של אורח אחר נשבר. תחקירן של בצלם שצילם את האירוע נפגע אף הוא⁴⁵.

אי אכיפה של שלטון החוק

אל-גי'עברי מדווח שצה"ל והמשטרה כשלו בהגנה על בני משפחתו ובהעמדת המתנחלים לדין בגין התקפותיהם. הוא מציין שלמרות שהוא מתגורר במרחק של שתי דקות הליכה מתחנת המשטרה המקומית, התחנה מעולם לא שלחה שוטרים שיגנו עליו מפני המתנחלים, שכמעט מדי לילה מיידים אבנים לעבר ביתו, וזאת למרות פניותיו הטלפוניות למשטרה. רק כאשר אחד הארגונים מתקשר בשמו של אל-גי'עברי - המשטרה מגיבה לפנייה.

למרות שבמהלך שנת 2008 הגיש 15 תלונות במשטרה, לדברי אל-גי'עברי, המשטרה מעולם לא עידכנה אותו על התפתחויות בחקירה, מעצר חשודים או העמדתם לדין. רק תלונה אחת מתוך כ-75 תלונות שהגיש במשטרה מאז שנת 2000 הגיעה לדין בבית המשפט. בעקבות תקריות הירי בחודש אפריל 2006, אל-גי'עברי ובנו ניסו להגיש תלונה, אולם הם הואשמו בהשלכת אבנים ונידונו ל-13 ימי מאסר ונקנסו בקנס בגובה 2,000 ש"ח. אל-גי'עברי התיר לאנשי בצלם להתלונן בשמו נגד שני המתנחלים, אך התיק נסגר ע"י המשטרה. עו"ד מטעם בצלם מנסה כעת לפתוח את התיק. לאחר שבקשתו נדחתה כמה פעמים, נקבע דיון בעניין זה לחודש ינואר 2009.

בעקבות התקפת מתנחלים, שהתרחשה באוקטובר 2008, כנגד קבוצת מתנדבים שסייעה לאל-גי'עברי במסיק הזיתים, ביקר נציג מטעם מנהלת התאום והקישור הישראלית (מת"ק) בבית המשפחה ושאל אודות הקשיים הניגרמים על ידי המתנחלים. פגישה עם המפקד הצבאי של האיזור אמורה להתקיים בעתיד. ואולם, גם במקרים בהם צה"ל או המשטרה נקטו בפעולה, הדבר לא הספיק כדי למנוע את פעילות המתנחלים. המתנחלים מנסים כעת יום יום להתשתלט על חלקים מאדמתו של אל-גי'עברי ע"י הקמת אוהל, בו הם משתמשים כבית כנסת. בית הכנסת הזה פורק ע"י צה"ל והמשטרה מספר פעמים, אך בכל פעם הוקם מחדש ע"י המתנחלים כבר למחרת היום.

ב. כישלון השמירה על הסדר הציבורי ועל בטיחות הפלסטינים

למרות מאמצים שנעשו לאחרונה על ידי כוחות הבטחון הישראליים, בעיקר בעונות מסיק הזיתים בשנים 2007 ו-2008, כשלו בדרך כלל הרשויות הרלבנטיות בישראל באכיפת החוק במידה מספקת על מתנחלים ישראלים המבצעים פעולות אלימות כלפי פלסטינים ורכושם בגדה המערבית. ארגוני זכויות אדם, שעוקבים אחר אלימות המתנחלים כלפי אזרחים פלסטינים, זיהו מספר בעיות הקשורות לאכיפת שלטון החוק:

1. *כוחות צה"ל או המשטרה לא מצליחים להתערב ולעצור התקפות של מתנחלים בעת התרחשותן:* בעוד שאחריותו צה"ל להבטיח את שלום הציבור ולהגן על האוכלוסייה הכבושה מוגדרת בצורה ברורה, קיימות אינדיקציות ברורות לכך שרוב חיילי צה"ל מבינים שתפקידם העיקרי הוא לדאוג לביטחון המתנחלים. חלק מהחיילים מגלים התנגדות נחרצת למלא אחר פקודות להגן על פלסטינים, לעתים תכופות משום שהם מזדהים עם פעולות המתנחלים, כך עולה מדיווחים עדכניים בתקשורת הישראלית⁴⁶. בדו"ח משנת 2005 אודות הקמת המאחזים הלא מורשים, אותו חברה עוה"ד טליה ששון, היא הדגישה גם את התופעה הבאה:

"וכך נראה כי חיילים אינם רוצים למסור הודעות למשטרה על מעשים פליליים לכאורה שבוצעו לנגד עיניהם; נראה כי הם אינם מעוניינים לדווח לרשויות על כריתת 600 עצי זית בסמוך ליצהר, פעולה שבוצעה במשך שלושה ימים בסמוך למקום בו היתה מוצבת יחידתם; ומשנדרש קצין בצה"ל לשלוח את החיילים שהיו במקום למסור הודעה במשטרה, הוא דרש ממשטרת ישראל לדעת מראש איזה שאלות בדעתה לשאול את החיילים, וזאת כתנאי לכך שיסכים שיחקרו (!)... ככלל, חיילי צה"ל אינם מעוניינים להיות שוטרים; ועוד יותר מכך אינם מעוניינים ליטול חלק בעימות בין המתנחלים לבין הפלסטינים על קרקעות ושליטה בשטח"⁴⁷.

כישלונם של צה"ל להתערב בזמן אמת הובהר בספטמבר 2008, כאשר צילום וידאו של מתנחל מתפרע בכפר הפלסטיני עסירה אל-קיבליה הראה שחיילי צה"ל שנכחו במקום לא מנעו את ההתקפה⁴⁸. תופעה זו התבהרה עוד יותר בדיווחי התקשורת הישראלית באוקטובר 2008 כי משטרת ישראל לא דיווחה לצה"ל דיווח אמת בנוגע לתפקיד שיועד לכוחות צה"ל במבצע לפינוי מאחז "חוות פדרמן". על פי הדיווחים המשטרה חששה מאי ציות בצבא.⁴⁹

2. הכבדה על הגשת תלונות: מתלוננים פלסטינים נאלצים להתמודד עם קשיים בהגעה לתחנות משטרה בגדה המערבית כדי להגיש תלונות, משום שתחנות אלה ממוקמות בתוך התנחלויות. ניתן להגיש תלונות אלה גם במשרדי התיאום והקישור הישראליים, אך, כפי שמדווח ארגון "יש דין", הגבלות צה"ל על תנועת פלסטינים מקשות על כך לעתים. בחלק מהמקרים השוטרים עצמם מסרבים לקבל את התלונה⁵⁰. מכשולים אחרים בהגשת התלונה נובעים מכך שהמתלוננים נדרשים להגיש מסמכים נילווים שלא כל הפלסטינים מסוגלים להגיש. לדוגמא, ארגון "יש דין" בדק ומצא שיש מקרים בהם פלסטינים נדרשו להגיש מסמכי רישום מקרקעין (מסמכי בעלות על הקרקע) לפני שהורשו להגיש תלונה בנוגע להסגת גבול מצד מתנחלים⁵¹. כתוצאה מקשיים אלה חלק מהפלסטינים בוחרים שלא להגיש תלונה או לא מסוגלים לעשות זאת. כמו כן, חלק מהפלסטינים חוששים מהתגברות ההטרדות במידה ויגישו תלונה.

3. המעקב אחר תלונות איננו מספק ואיננו מבוצע כראוי: לפי "יש דין", כל התקדמות בחקירת תקריות הקשורות לאלומות מתנחלים נכשלת, בין היתר, בשל מחסור בתקציבים ובכוח אדם העומדים לרשות משטרת ישראל⁵² ומכך שזהות התוקפים אינה ידועה.

מגמה מטרידה אחרת, שזוהתה ע"י ארגוני זכויות אדם ישראלים, המקשה על העמדה לדין של עברייני תקיפה מקרב המתנחלים, היא השימוש המכוון שעושים המתנחלים בילדים מתחת לגיל 12 המבצעים התקפות נגד פלסטינים. ילדים אלה מעודדים לבצע התקפות משום שהם מתחת לגיל האחריות הפלילית, ולכן יש לרשויות הישראליות אמצעים מוגבלים בלבד להעמידם לדין⁵³. על פי אירגוני זכויות אדם ישראלים שיטה זאת זוהתה בעיקר באזור H2 בחברון אך גם דווחה באזורים אחרים.

ארגון "יש דין" מדגיש במיוחד את עובדת היעדר המעקב המספק מצד משטרת ישראל בחקירת התלונות. לדוגמא, לעיתים נדירות אוספת המשטרה ראיות בזירת הפשע, עורכת מסדרי זיהוי של חשודים או מנסה לבדוק את האליבי שסופק על ידי החשודים. במקרים אחרים, מצא אירגון "יש דין", תיקים נסגרו בטרם מוצתה החקירה ונבדקו כל העדויות שנמצאו בתיק.⁵⁴ הארגון מדווח על כך שבין 80%-90% מהתיקים שנפתחים נגד מתנחלים ישראלים בעקבות תקיפת פלסטינים ורכוש פלסטיני נסגרים דרך שיגרה ע"י המשטרה מבלי שאיש מהחשודים הועמד לדין.⁵⁵ בסקר שערך בשנת 2005 ארגון OCHA בקרב משפחות עקורות מאיזור 'מסאפר יאטה', חצי מהמשפחות שנשאלו דיווחו שהתלוננו במשטרה או במשרדי הצבא בעקבות אלימות המתנחלים. אך לא אחת מהתלונות האלה הסתיימה בנקיטת צעדי ענישה נגד המתנחלים. שיעורם הגבוה של התיקים שנסגרים ללא העמדה לדין משפיע ללא ספק על נכונות פלסטינים להגיש תלונות נוספות.

שנפתחו במשטרת ישראל בשל אלימות מתנחלים. בשנת 2007 השיק ארגון בצלם יוזמה חדשה, במסגרתה חילק הארגון מצלמות וידאו לפלסטינים על מנת שיתעדו (בין היתר) התקפות מתנחלים נגדם. צילומי וידאו אלה שימשו כלים מרכזיים בהעלאת המודעות לאלימות המתנחלים, בעיקר בתקשורת הישראלית⁵⁶. תיעוד זה יכול גם לשמש כראיה במסגרת הליך משפטי. קהלי היעד של פעילות המעקב והדיווח כוללים גופים מטעם האו"ם, המבצעים מעקב אחר כיבוד אמנות לזכויות האדם, מועצת הביטחון של האו"ם, שליחים מיוחדים מטעם האו"ם, מדינות החברות באו"ם, כלי תקשורת והציבור הרחב.

הסברה ופעילות שדולה: פעולות המעקב והדיווח מהוות בסיס רחב למגוון רחב של פעילות שדולה וקידום יוזמות ע"י ארגונים לא ממשלתיים מקומיים ובינלאומיים, והן מתמקדות באותם קהלי היעד שצוינו לעיל. יעד מרכזי בפעולות אלה הוא הרשויות הישראליות האחראיות לאכיפת החוק על מתנחלים ישראלים.

סיוע משפטי: קיים מגוון רחב של אמצעי סיוע משפטי, החל מסיוע בהגשת תלונה במשטרה לאחר התקפת מתנחלים, מעקב אחר התקדמות החקירה, הגשת ערעור על סגירת תיק, הגשת עתירה לבית המשפט העליון בשבתו ככג"צ בנושאי מדיניות, הגשת תביעות אזרחיות נגד מתנחלים יחידים ונגד ממשלת ישראל בשל גרימת נזק, והפניית קורבנות ההתקפות לקבלת סיוע משפטי.

ליווי: מספר ארגונים ויחידים מלווים פלסטינים במצבים מסוימים בהם צפויה אלימות מצד המתנחלים. דוגמאות לכך כוללות ליווי פלסטינים העוסקים במסיק זיתים או בעיבוד אדמותיהם ליד התנחלויות או ליווי ילדים לבתי ספר בדרום הר חברון ובאיזור H2 שבחברון. חלק מהארגונים מלווים פלסטינים לתחנות משטרה בגדה המערבית כדי שיוכלו להגיש תלונות במקרים של תקיפה על ידי מתנחלים.

סיוע נפשי: סיוע מסוג נוסף, המוגש לפלסטינים בתגובה להתקפות מתנחלים, הינו סיוע נפשי המוגש לאנשים שנפלו קורבן להתקפות או שהיו עדים להתקפות מעין אלה.

הארגונים והסוכנויות המבצעים פעולות אלו: אל-חאק, הקבוצה לתיירות אלטרנטיבית, האגודה לזכויות אדם בישראל, בצלם, צוותי השלום הנוצריים, Defense for Children International / Palestine Section, הצלב האדום הבינ"ל, תנועת הסולידריות הבינלאומית, International Women's Peace Service, הועד להגנה על האדמות, רופאים ללא גבולות, מבצע יונה, Save the Monitoring Group, רבנים למען זכויות אדם, Children UK, הכוח הבינלאומי המוצב בחברון (TIPH), Union of Agricultural Work Committees, "יש דין", YMCA, ו-זייתון.

בניגוד לנאמר לעיל, צה"ל נוקט במגוון רחב של פעולות כאשר ישראלים נופלים קורבן לתוקפנות פלסטינית. כך לדוגמה, חיילי צה"ל בגדה המערבית מבצעים דרך שגרה מבצעי חיפוש ומעצר באזורי מגורים פלסטינים, בחיפוש אחר פלסטינים החשודים בכיבוע עברות ביטחוניות נגד מטרות ישראליות. בעשרת החודשים הראשונים של שנת 2008 ארגון OCHA תיעד יותר מ-4,000 מבצעי חיפוש ומעצר שביצע צה"ל ויותר מ-3,300 מעצרים של פלסטינים בגדה. רבים מאלה שנעצרו יועמדו לדין בבתי הדין הצבאיים הפועלים בגדה המערבית, בהם עומדים לדין אלפי פלסטינים מדי שנה⁵⁶. בנוסף לכך, צה"ל נוקט לעתים תכופות באמצעים נגד קהילות פלסטיניות שלמות, כשפלסטינים מבצעים פעולות אלימות נגד ישראלים באזורים אלה. בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2008, שהו כ-29 אלף פלסטינים בחמישה אזורים בגדה המערבית, במצטבר, כ-600 שעות תחת עוצר שהטיל צה"ל, לאחר שמשפר פלסטינים השליכו אבנים לעבר מכוניות ישראליות באזורים סמוכים⁵⁷. תגובות אלה לעומת האמצעים הננקטים בתגובה לאלימות מתנחלים, לא עומדות בסטנדרטים ראויים של אכיפת חוק.

זאת ועוד, מאז תחילת האינתיפאדה השנייה צה"ל הקים מאות מכשולים ומחסומים המגבילים את תנועת הפלסטינים בגדה; בחודש ספטמבר 2008 תועדו 630 מכשולים כאלה בגדה. כמעט כל המכשולים הפיזיים והמחסומים, המהווים את 'משטר הסגרים', ממוקמים ליד כבישים ראשיים ושניוניים שבשימוש הישראלי בגדה המערבית, ונועדו למנוע את גישת הפלסטינים לרשת הכבישים⁵⁸. ממשלת ישראל הצביעה על כך שאמצעים אלה הינם הכרחיים להגנת ישראלים מפני התקפות של פלסטינים בגדה המערבית.

4. תגובת החברה האזרחית לאלימות המתנחלים הישראלים

בהיעדר אכיפת חוק יעילה מצד הרשויות הישראליות, מספר ארגונים לא ממשלתיים ישראלים, פלסטינים ובינלאומיים פועלים להשלמת החסר ע"י הגנה על פלסטינים מאלימות מתנחלים. מתן מענה לאלימות מתנחלים כנגד תושבים פלסטינים זוהה ע"י סוכנויות הסיוע ההומניטרי כצורך הומניטרי מרכזי במסגרת תוכנית הפעולה המשולבת לשנת 2009 (Consolidated Appeal 2009). הערכה לא רשמית של OCHA מצביעה על הפעולות ודרכי הסיוע בהן ניתן לנקוט. כמה מהארגונים העיקריים המבצעים פעולות אלה צוינו בהמשך הדו"ח. להלן פירוט מספר דרכי פעולה הננקטים על ידי הארגונים השונים:

מעקב ודיווח: ארגונים רבים עוקבים אחר אלימות מתנחלים, מתעדים התקפות מתנחלים ספיציפיות ומפיקים דוחות ומחקרים יותר מעמיקים. מעקב נוסף מתבצע אחר רשויות החוק שמעבדות את התלונות שהגישו קורבנות של אלימות מתנחלים. יש לציין שמאז שנת 2005 ארגון המתנדבים הישראלי "יש דין" עוקב אחר תוצאות חקירתם של תיקים

5. מסקנות

מהמתנחלים מודים שהם אימצו לעצמם מספר טכניקות תגובה חדשות, במיוחד בכל הקשור לניסיונות לפרק מאחזים. בעזרת גיוסם של מאות מתנחלים וגביית "מחיר" יקר מהפלסטינים, ויותר ויותר גם מכוחות הביטחון הישראליים, הם מקווים לעצור ולסכל כל ניסיון לפנות מאחזים.

תחת החוק ההומניטרי הבינלאומי (IHL), ישראל, בתור המדינה הכובשת, הינה אחראית להבטחת הסדר הציבורי ושלום הציבור בשפ"כ ועל הגנת האוכלוסייה הפלסטינית מפני התקפות מתנחלים. היעדר אכיפת חוק ראוייה מצד הרשויות הישראליות הינו גורם מפתח התורם להתמשכות תופעת אלימות מתנחלים במהלך השנים. הצהרות שהשמיעו לאחרונה מנהיגים ישראלים, המגנות את הפרת החוק מצד מתנחלים וקוראות להעמדתם לדין של מפרי חוק, מהוות צעד ראשון חיובי. העובדה שאלימות מתנחלים מכוונת כעת במידה רבה יותר גם אל חיילי צה"ל, עשויה להוליד תגובה יעילה יותר מצד הרשויות הישראליות, בהשוואה לתגובתן עד כה.⁶³

ואולם, יש לציין כי גינויים דומים לאלה שהושמעו לאחרונה, נשמעו בעבר וכבר בתחילת שנות השמונים ניתנו המלצות לממשלת ישראל בנוגע לצעדים האפשריים והדרושים אותם יש לנקוט על מנת לטפל בבעיה. היעדר פעולה מצביע על היעדר רצון, כפי שהודגש בדו"ח שחובר על ידי טליה ששון, ושהדגישה שאין זה מציאותי לצפות מממשלת ישראל וזרועותיה השונות לאכוף את החוק על מתנחלים, כאשר ישויות אלה בעצמן הן האחראיות על פעילות ההתנחלות הבלתי חוקית המתרחשת מדי יום ביומו.⁶⁴

ההיסטוריה ארוכת השנים של אכיפת חוק רפה מצד שלטונות ישראל, הולידה סביבה נטולת חוק, סביבה שבה בעבור המתנחלים בגדה המערבית לית דין ולית דין. לאור עובדה זאת ולצד הגידול במספר התקריות בהן מעורבים מתנחלים והשיטות החדשות הננקטות על ידם, מתעורר החשש שאלימות המתנחלים עלולה להסלים, ועימה עלולה להעמיק גם הפגיעה ההומניטרית בפלסטינים. כדי לעקור מן השורש את תופעת אלימות המתנחלים, על ישראל לחדול מפעילות ההתנחלות; את שאלת ההתנחלויות הקיימות יש לפתור במסגרת הסכם מדיני כולל ומקיף, באופן העולה בקנה אחד עם דרישות החוק ההומניטרי הבינלאומי והחלטות מועצת הבטחון של האו"ם. עד למועד זה, אין תחליף לאכיפה לאלתר של החוק על מתנחלים ישראלים בגדה המערבית, על מנת לספק הגנה לאוכלוסייה האזרחית הפלסטינית הכבושה, כפי שהדבר נדרש תחת החוק ההומניטרי הבינלאומי (IHL).

מזה מספר עשורים נודעת לאלימות מתנחלים ישראלים השפעה הומניטרית משמעותית מצטברת על חיי אזרחים פלסטינים בשפ"כ. אלימות זאת הובילה למותם ולפגיעתם של תושבים פלסטינים, גרמה לעקירה פנימית באזורים בהם התמקדה, וגרמה לנזק ניכר לרכוש פלסטיני ולפרנסת התושבים. בנוסף לכך, היתה לתופעה זו השפעה נפשית עמוקה על הקורבנות והעדים לאלימות.

כפי שעולה מהדו"ח המונח לפנינו, אלימות מתנחלים אינה פעילות פלילית מקרית וספוראדית, המתבצעת ע"י מתנחלים בודדים המורדים במוסכמות ופועלים בצורה יחידנית ברחבי הגדה המערבית. ברוב המקרים מדובר באלימות מאורגנת, השואבת עידוד מהשוליים הקיצוניים של החברה הישראלית ומבוצעת ע"י קבוצות. בעוד חלק מהפלסטינים נחשפים לרמות אלימות גבוהות יותר בשל קרבתם להתנחלויות מסוימות, קהילות פלסטיניות שלמות ברחבי הגדה המערבית, ובכלל זה גם ירושלים המזרחית, מושפעות מכך. מדאיג במיוחד הנתון שתועד ע"י OCHA והמצביע על כך שכמחצית מהפלסטינים שנפגעו מאלימות מתנחלים הנם נשים, ילדים וקשישים.

אחד משורשי התופעה נטוע בהתנחלות הישראלית בשטחים הפלסטינים הכבושים, תוך הפרת החוק ההומניטרי הבינלאומי (IHL). הכישלון העיקרי באכיפת החוק, אל מול תופעת אלימות מתנחלים, היא העובדה שפעילות ההתנחלות הבלתי חוקית נמשכת זה עשרות שנים, למרות שהחוק הבינלאומי אוסר זאת. הרחבת ההתנחלויות נמשכת גם בשנת 2008, והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בישראל (למ"ס) דיווחה כי במהלך מחצית השנה הראשונה של 2008 נרשם גידול של 42% בהתחלות הבנייה בהתנחלויות, להוציא את ירושלים המזרחית, בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד (1,010 לעומת 709).⁶⁵ זאת ועוד, לפי הלמ"ס, במהלך ששת החודשים הראשונים של השנה, אוכלוסיית המתנחלים בגדה המערבית (להוציא את ירושלים המזרחית) רשמה גידול של 4.6% בהשוואה לגידול של 1.6% באוכלוסייה הכללית בישראל.⁶⁶ הארגון הישראלי "שלוש עכשיו" מדווח שבמהלך תקופה זו לא פונה אף מאחז בלתי חוקי אחד ו-125 מבנים חדשים, בהם 30 בתי קבע, התווספו לקיימים.⁶⁷

הרחבתן המתמשכת של ההתנחלויות, הן בהיקף השטח והן באוכלוסייה, מחריפה את בעיית האלימות מצד מתנחלים בכך שהיא מגבירה את רמת החיכוך בין מתנחלים לפלסטינים. סוגיה זו הינה בעייתית במיוחד נוכח העובדה שבשנים האחרונות גוברת התוקפנות של חלק מאוכלוסיית המתנחלים בגדה המערבית. דיווחים בתקשורת מייחסים מגמה זו להתנגדות בקרב חלק מהמתנחלים לתוכנית ההתנתקות משנת 2005, ולהשפעת העימות בין מתנחלים לצה"ל במהלך כינוי ההתנחלות עמונה בשנת 2006. חלק

הערות

1. ראו כתבתו של עמוס הראל (תורגם חזרה לעברית מהנוסח האנגלי של עיתון הארץ): "האלוף שמני: עלייה דרמטית באלימות המתנחלים", 2 באוקטובר 2008, "הארץ", המדגישה את התגברות ההתקפות מצד מתנחלים לאחרונה. מספר פרשנים בכירים בישראל השוו את המצב הקיים כיום למצב שקדם לרצח ה"מ יצחק רבין ב-1995, וצינו את היתכנותו של רצח נוסף של מנהיג ישראלי על רקע אידאולוגי. ראו כתבתו של אלכס פישמן, "גבעות התחמושת", מוסף ידיעות אחרונות, 14 נובמבר 2008, כפי שצוטט בנוסח האנגלי על ידי שירות התרגומים (INT Israel News Today).
2. המקור: הלשכה הישראלית המרכזית לסטטיסטיקה (למ"ס), 2007, ומכון ירושלים לחקר ישראל.
3. ר' דו"ח בצלם מחודש מאי 2002: "גזל הקרקעות: מדיניות ההתנחלות בגדה המערבית".
4. סעיף 46, פסקה 6, אמנת ג'נבה הרביעית, בהתייחס להגנה על אזרחים בתקופת מלחמה קובע כי הכוח הכובש "לא יגלה או יעביר חלק מאוכלוסייתו האזרחית אל השטח הכבוש על ידו".
5. ראו נספח מס' 1 בדו"ח OCHA: "ההשלכות ההומניטריות של ההתנחלויות הישראליות על הפלסטינים ועל התשתית בגדה המערבית" יולי 2007, עמ' 68, נוסח אנגלי.
6. מחסומי צה"ל ומכשולים אחרים לתנועה בגדה המערבית מאלצים פלסטינים להשתמש ברשת כשישים ודרכים נחותה יותר, וכך שומרים על פי רוב את הדרכים הראשיות לשימוש ישראלי בלבד. כאשר נאשם מסויים עומד לדין, הלאום קובע את זהות מערכת המשפט במסגרתה יעמוד לדין. מתנחלים ישראלים עומדים לדין בבתי המשפט בישראל, שמספקים הגנה רחבה יותר מאלה שמספקת מערכת בתי הדין הצבאית, המערכת שבה עומדים לדין הנאשמים הפלסטינים. ראו דו"ח OCHA בנושא "ההשלכות ההומניטריות של ההתנחלויות הישראליות על הפלסטינים ועל התשתית בגדה המערבית" (אנגלית) מיוולי 2007. ראו גם דו"ח של "יש דין" בשם "משפטים בחצר האחורית: מימוש זכויות ההליך ההוגן בבתי המשפט הצבאיים בשטחים" מדצמבר 2007, עמ' 57-58.
7. לדוגמא, ר' סעיף 55 בתקנות אמנת האג 1907.
8. גורמים מסייעים נוספים למגמת ההקצנה כוללים את פינוי המאחז עמונה בשנת 2006, במהלכו אלפי חיילים ושוטרים פינו והרסו מספר מבנים לא חוקיים שהוצבו במקום, ר' כתבתם של רועי שרון, עמיר רפפורט ועמית כהן, "הצבא לכוד בין קרבות מתנחלים ופלסטינים", מוסף מעריב, 8 אוגוסט 2008. ר' כתבתו של עמוס הראל "האלוף שמני: עלייה דרמטית באלימות המתנחלים", ה-2 באוקטובר 2008, "הארץ". (הכותרים של שני המאמרים תורגמו חזרה לעברית מהנוסח האנגלי שצוטט בשורות התרגומים-INT ואתר הארץ באנגלית)
9. כל ההתנחלויות הישראליות בשפ"כ אסורות תחת החוק הבינלאומי, ללא הכדל באם ממשלת ישראל אישרה או לא אישרה את הקמתן.
10. קרוב ל-40% משטחי הגדה המערבית נמצאים בשליטה ישראלית וכוללים את שטחיהן של ההתנחלויות, מאחזים, בסיסים צבאיים, אזורים צבאיים סגורים, שמורות טבע שהוכרזו בידי ישראל, או תשתיות אחרות שגישת פלסטינים אליהם מוגבלת או אסורה. ראו דוח OCHA "ההשלכות ההומניטריות של ההתנחלויות הישראליות על הפלסטינים ועל התשתית בגדה המערבית", יולי 2007, עמ' 8, נוסח אנגלי.
11. לדוגמא, בהצהרה שפירסם דובר הרביעיה הבינלאומית (הקוורטט) ב-26 בספטמבר 2008 הצהיר הקוורטט שהוא "מגנה את הגידול שנרשם לאחרונה באלימות מתנחלים נגד תושבים פלסטינים", וקרא "לאכיפת שלטון החוק ללא אפליה או יוצאים מהכלל". ראש ממשלת ישראל, אהוד אולמרט, תיאר את ההתקפה שהתרחשה בחודש ספטמבר נגד תושבי הפלסטינים של הכפר עסירה אל-קיביליה בתור "פוגרום" והורה להעמיד לדין את המבצעים.
12. לדוגמא, ר' כתבתו של יונתן ליס, "שטרנהל לאחר ששוחרר מביה"ח: לא אפסיק לכתוב ולהטיף", הארץ, 28 ספטמבר 2008, (נוסח אנגלי, אתר הארץ) והמבוא לדו"ח "יש דין", "מראית חוק: אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית", יוני 2006.
13. פרפראזה על דברים שאמרה הגבי טליה ששון בראיון שנתנה בתוכנית הרדיו של המשפטן ד"ר דוד תדמור, "חקירה נגדית" ששודרה בגל"צ ב-7 בנובמבר 2008.
14. הפעולה התוקפנית עשויה להיות תקרית שכתוצאה ממנה חלק מהמעורבים נפגעו. סוגים של תקריות כאלה כוללים התקפות אלימות, פיזיות או מזוינות, כל סוג של הטרדה (כמו איומים בשימוש בכוח), מרדף אחרי אנשים, גרימת נזק לרכוש פרטי (בתים, אדמה, בע"ח וכ"ו) והסגת גבול.
15. בדומה לכך, תקרית אחת עשויה להשפיע על יותר מקבוצה אחת של אנשים (לדוגמא - ישראלים, פלסטינים, פעילי שלום בינלאומיים). כדי להימנע מחפיפה במניין האירועים, למטרות דו"ח זה ואם לא צוין אחרת, ניתוח המגמות מתבסס על תקריות שתועדו ע"י OCHA ושהשפיעו רק על פלסטינים. תקריות שהשפיעו על פלסטינים ועל פעילים בינלאומיים (לדוגמא, אלא שליוו פלסטינים למסיק זיתים) לא נותחו וכך גם לא נותחו תקריות שהשפיעו על פלסטינים וישראלים.
16. למידע נוסף על ילדים פלסטינים שנפלו קורבן להתקפות מתנחלים ראו דו"ח שפירסם בנובמבר 2008 ארגון Defence Under Attack: Settler Violence against Palestinian for Children International / Palestine Section, בשם "Children in the Occupied Territory".
17. כולל בעיקר תאונות "פגע וברח", בהן הולכי רגל פלסטינים נפגעו מכלי רכב בעלי לוחיות רישוי ישראליות, ברחבי הגדה המערבית.

18. בשנת 2006, 53% מהנפגעים היו ילדים, נשים וקשישים בני 70 ומעלה. בשנת 2007 נתון זה רשם ירידה ועמד על שיעור של 46%, בשנת 2008 הוא גדל לשיעור של 50%. נתונים אלה מבוססים על מקרים בהם גיל הנפגע ידוע. בשנת 2006 גיל הנפגעים היה ידוע ב-90 מתוך 91 מקרים, בשנת 2007 ב-67 מתוך 74, ובשנת 2008 ב-111 מקרים מתוך 128.
19. בשנת 2006 תועדו 14 מקרים כאלה.
20. על פי מפקד האוכלוסין משנת 2007, הלשכה הפלסטינית המרכזית לסטטיסטיקה (פלמ"ס) בכפר הקטן יאנון התגוררו בשנת 2007, 102 תושבים. 'שובים בגדה המערבית', פלמ"ס, אוגוסט 2008.
21. ראה את הדיווחים הבאים של EAPPI הזמינים בכתובת האינטרנט <http://www.eappi.org>: Protecting Yanoun (4 November 2008), Muted Eid al Fitr (2 October 2008), and Yanoun, One village, two descriptions (6 October 2008).
22. דו"ח בצלם, "עיר רפאים: מדיניות ההפרדה הישראלית ודחיקת רגליהם של פלסטינים ממרכז חברון", מאי 2007, עמ' 14.
23. ר' גם דו"ח בצלם, "עיר רפאים: מדיניות ההפרדה הישראלית ודחיקת רגליהם של פלסטינים ממרכז חברון", מאי 2007, ודוח בצלם "חרב הגירוש: אלימות, התנכלויות ואי-אכיפת החוק בדרום הר חברון", יולי 2005.
24. לפרטים על מקרי הרג אלה, ראו את הדוחות השבועיים של OCHA בעניין הגנת אזרחים מהתאריכים: 3 מרץ, 31 מרץ, 9 מאי 2008. שני פלסטינים נוספים נהרגו ע"י מתנחלים ב-24 בינואר 2008, לאחר שהסתננו להתנחלות בנוש עציון, דקרו ופצעו שני מתנחלים ישראלים.
25. נתונים אלה אינם כוללים תקריות בהן ישראלים ביצעו מעשי אלימות כלפי ישראלים, או מקרים בהן מספר קבוצות הושפעו מהתקרית.
26. נתונים אלה אינם כוללים תקריות שתועדו ע"י OCHA בהן ישראלים ביצעו את התקיפה - כלומר ישראלים תקפו ישראלים (לדוגמה מקרה בו מתנחל תוקף חייל). בשנת 2006 תועדה תקרית אחת כזו, בשנת 2007 תועדו חמש, ובשנת 2008 תועדו שמונה עד ה-31 באוקטובר.
27. שני ישראלים נוספים נהרגו בחילופי אש עם פלסטינים. שני הרוגים אלה, ושני הפלסטינים שנהרגו בתקרית, לא כלולים בשקלול.
28. תקריות התרחשו גם במרץ, אפריל, יוני, יולי ואוקטובר 2007.
29. מתוך כתבתם של רועי שרון, עמיר רפפורט ועמית כהן, "הצבא לכוד בין קרבות מתנחלים ופלסטינים", מוסף מעריב, 8 אוגוסט 2008 (על כי הנוסח האנגלי שהוא בשירות התרגומים INT).
30. בעשרת החודשים הראשונים של 2008, OCHA תעד 14 תקריות נפרדות.
31. תקריות אחרות כוללות את הבאות: ב-3 ביולי קבוצת מתנחלים מההתנחלות ברכה צעדה למרכז בורין ופתחה באש לעבר התושבים. ב-11 באוקטובר, לאחר שכרתו 18 עצי זית, מתנחלים השליכו אבנים לעבר חקלאים מהכפר שמשקו זיתים ופצעו אישה ושני גברים.
32. באזור חברון שערי הגדר נפתחים רק בתקופת מסיק הזיתים, ופתיחת עונת המסיק נדחתה השנה פעמיים ונפתחה רק ב-22 באוקטובר.
33. ראו הדוחות השבועיים של OCHA בדבר הגנה על אזרחים, דו"ח מספר 283 ו-284. תקרית דומה התרחשה בתחילת אוקטובר 2008, כאשר כוחות צה"ל כינו בכוח את המאחז שבות-עמי ליד ההתנחלות קדומים. בתגובה תקפו מתנחלים חקלאים פלסטינים והציתו 10 דונם של קרקע ועליה 100 עצי זית השייכים לחקלאים מהכפר אימתין. מתנחלים גם ידו אבנים לעבר מכוניות שנסעו בכביש 55 וחסמו את הדרך במשך שעה עד שפנו ע"י צה"ל. ר' הדו"ח השבועי של OCHA בדבר הגנה על אזרחים, מס' 280.
34. גיוס מתנחלים מאזורים אחרים מקשה על הרשויות בזיהוי התוקפים. "זהות התוקף אינה ידועה" - סיבה זו היא הסיבה העיקרית לסגירת רוב התלונות שארגון 'יש דין' עקב אחריהן. ראו דו"ח 'יש דין': "מראית חוק: אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית", יוני 2006, עמ' 91-92. לתגובת המתנחלים ראו כתבת רועי שרון, עמיר רפפורט ועמית כהן, "הצבא לכוד בין קרבות מתנחלים ופלסטינים", מוסף מעריב, 8 אוגוסט 2008, (על כי הנוסח האנגלי שהוא בשירות התרגומים INT).
35. תקנות האג משנת 1907, סעיף 43.
36. ישימותם של חוקי המשפט ההומניטרי הבינלאומי ביחס לישראל ולגדה המערבית קיבלו תוקף בחוות הדעת המייעצת של בית הדין הבינלאומי לצדק בנוגע לגדר ההפרדה, 9 ביולי 2004.
37. ראו נספח I, (פרוטוקול בנושא ההיערכות מחדש וסידורי בטחון) להסדר הביניים הישראלי-פלסטיני משנת 1995 בעניין הגדה המערבית ורצועת עזה.
38. 'יש דין', מתנדבים לזכויות אדם, הנו אירגון זכויות אדם ישראלי שנוסד במרץ 2005. מאז הקמתו מבצע האירגון מעקב אחר פעולות שלטונות ישראל בנושא אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית ומפרסם את ממצאיו ברבים. חלקים ניכרים מפרק זה מבוססים על עבודת אירגון זה.
39. ר' תגובת דובר צה"ל (דו"צ) לדו"ח 'יש דין' שפורסמה במלואה בדו"ח עצמו: "מראית חוק: אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית", יוני 2006, עמ' 132-133.
40. 'יש דין' עמ' 29. אחריות הצבא לאכיפת החוק אושררה בהצהרת דו"צ בתגובה לדו"ח 'יש דין', כפי שפורסמה במלואה

- בצמ' 132.
41. בג"ץ 9593/04, מוראר נ' מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון, פסקה 33. הציטוט מופיע בדו"ח בצלם "עיר רפאים".
  42. ר' דו"ח בצלם, "טיפול המשטרה בתלונות על אלימות אזרחים ישראלים" שהתפרסם באתר בצלם, דוח ייש דין, עמ' 31-39.
  43. ייש דין, שם, עמ' 34.
  44. תקציר חוות הדעת בעניין מאחזים לא מורשים, (דו"ח המאחזים), עו"ד טליה ששון, 31 מרץ 2005, עמ' 31.
  45. ראו לדומא את כתבתו של רועי שרון, "הפינוי, התרמית והטרוריסט הדמיוני", מעריב, 28 אוקטובר 2008, וכתבתו של יגיל לוי "צה"ל מתפורר", 5 בנובמבר 2008, (על פי הנוסח האנגלי שהוא בשירות התרגומים INT)
  46. דו"ח המאחזים של עו"ד טליה ששון, עמ' 259.
  47. ר' תמונות באתר בצלם, "מתנחלים מסתערים על יעסירה אל-קיביליה ותוקפים תושבים", ספטמבר 2008, בכתובת: <http://www.btselem.org>
  48. כתבתו של רועי שרון, "הפינוי, התרמית והטרוריסט הדמיוני", מעריב, 28 אוקטובר 2008, (על פי הנוסח האנגלי שהוא בשירות התרגומים INT).
  49. ר' ייש דין, עמ' 77.
  50. אדמות רבות בגדה המערבת אינן רשומות במרשם המקרקעין, וכך נוצר מצב בלתי אפשרי עבור פלסטינים רבים. למידע נוסף ר' דו"ח ייש דין, עמ' 78.
  51. חישוב שביצע עיתונאי של 'הארץ' הכולל את הדו"ח של ייש דין מעריך שהחלק היחסי מתוך תקציב המשטרה לשנת 2004 עמד על 2.5% בלבד, למרות שטחו הגדול יחסית של האזור, כ-5,000 קמ"ר. בנוסף לכך, מספר השוטרים המועטים במחוז יהודה ושומרון מהווים 5.7% בלבד מסך השוטרים בישראל, ר' דו"ח ייש דין, עמ' 35-37.
  52. ר' דו"ח ייש דין, עמ' 43. הארגון שעקב אחרי מקרים בשנת 2005 מצא ש-50 מתוך 150 תיקים שנפתחו ונסגרו בחודש נובמבר 2005 נסגרו משום שהחשודים היו בני פחות מ-12, גיל האחריות הפלילית. כל המקרים האלה התרחשו באזור חברון. ר' גם "שוברים שתיקה: עדויות חיילים מחברון", 2005-2007, זמין באתר <http://www.shovrimshatika.org>.
  53. יש דין, מראית חוק - אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בגדה המערבית, יוני 2006
  54. ר' דו"ח ייש דין, "אכיפת החוק על אזרחים ישראלים בשטחים", יולי 2008. ר' גם תגובת משטרת ש"י לדו"ח כפי שהתפרסמה באתר YNET ב-9 ביולי 2008.
  55. ר' ייש דין, "משפטים בחצר האחורית: מימוש זכויות ההליך ההוגן בכתי המשפט הצבאיים בשטחים", דצמבר 2007.
  56. חמשת האזורים הם: מחנה הפליטים אל-ערוב, עווארטה, חווארה, עזון ו-מארה. רוב שעות העוצר, 528, הוטלו על עזון.
  57. ר' דו"ח OCHA "ההשפעות ההומניטריות של ההתנחלויות הישראליות על הפלסטינים והתשתית במערב הגדה", יולי 2007, עמ' 68, נוסח אנגלי.
  58. את הוידאו של ארגון בצלם שמתעד את תקיפת אורחי החתונה, 'אלימות המתנחלים בחברון נמשכת', 2-3 באוגוסט, ניתן לראות באתר "<http://www.btselem.org>".
  59. על פי ניסיון השטח של ארגון בצם מסצמן כי התעוד של אלימות המתנחלים באמצעות צילום וידאו מחולל שינוי בדפוסי הפעולה שלהם: יותר התקפות מתבצעות בלילה והתוקפים מכסים את פניהם על מנת שלא ניתן יהיה לזהותם.
  60. הדו"ח החדשי של הלמ"ס זמין ב http://www.cbs.gov.il/www/yarhon/04_e.htm
  61. האומדן בסוף שנת 2007 עמד על 276,100, ובסוף חודש יוני 2008 עמד על 282,500. מידע ניתן להוריד באתר הלמ"ס http://www.cbs.gov.il/population/new_2009/table1.pdf
  62. ר' דו"ח שלום עכשיו "ישראל מחסלת את הקו הירוק וממשידה לבנות בהתנחלויות מבודדות בגדה", אוגוסט 2008, http://www.peacenow.org.il/data/SIP_STORAGE/files//5/3775.pdf
  63. בעקבות פינוי מאחז ליד חברון בשהתתפות חיילים ושוטרים, במהלכו ביצעו המתנחלים פעולות תגמול נגד פלסטינים, אמר אחד המתנחלים שהוא מקווה שהחיילים המעורבים יחטפו, יהרגו וישחתו. בעקבות זאת התקשורת הישראלית דיווחה שחיילי צה"ל קיבלו הוראה לנקוט באמצעים תקיפים נגד מתנחלים שמשתתפים בהתקפות. ר' כתבתו של יוסי יהושוע, "משטרה במדי הצבא", ידיעות אחרונות, אוקטובר 2008. (על פי הנוסח האנגלי שהוא בשירות התרגומים INT).
  64. פראפרזה על דברים שאמרה עו"ד טליה ששון בתוכנית "חקירה נגדית" עם ד"ר דוד תדמור, שודרה בגל"צ ב-7 בנובמבר 2008.

הנוסח האנגלי הנו הנוסח המחייב - לקריאת הדו"ח המלא באנגלית פנו לאתר OCHA

http://www.ochaopt.org/documents/ocha_opt_settler_vilonce_special_focus_2008_12_18.pdf